

KAMK • University
of Applied Sciences

MATKAILULLINEN VAPAA-AJAN ASUMINEN
Hyrnsalmi, Kuhmo, Sotkamo ja Suomussalmi
Jari Järviluoma

MATKAILULLINEN VAPAA-AJAN ASUMINEN

Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo ja Suomussalmi

Jari Järviluoma

Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B

Raportteja ja selvityksiä 99

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Hyrynsalmen kunta

OULU | BusinessOulu

Yhteystiedot:

Kajaanin Ammattikorkeakoulun kirjasto

PL 240, 87101 KAJAANI

Puh. 044 7157042

Sähköposti: amkkirjasto@kamk.fi

<http://www.kamk.fi>

Kannen kuva:

Shutterstock

Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 99 / 2020

ISBN 978-952-7219-51-5

ISSN 1458-915X

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
2 Ulkokuntalaisten yksityisomisteiset vapaa-ajanasunnot kunnittain	3
3 Kyselyaineisto ja sen analysointimenetelmät	5
4 Taustatietoja kyselyyn vastanneista	8
5 Vapaa-ajanasuntoa koskevat kysymykset	11
6 Vapaa-ajanasunnon käyttö	16
7 Näkemykset vapaa-ajanasunnon sijaintikunnan palveluista	24
8 Rahankäyttö vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa	29
9 Etätyö	32
10 Aikomukset muuttaa vapaa-ajanasunto vakituiseksi asunnoksi	35
11 Yrittäminen vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa	37
12 Viestintä	39
13 Kehittämisehdotukset liittyen vapaa-ajan asumiseen ja matkailuun	42
14 Yhteenveto	50
Lähteet	53
Liite 1 Kyselylomake	55

1 JOHDANTO

Luontoperustaisen matkailun edistämistä käytetään monissa kunnissa keskeisenä aluekehityksen välineenä. Sen avulla pyritään hallitsemaan alueiden rakennemuutosta ja luomaan uutta taloudellista aktiviteettia. Luontoperustaista matkailua kehitettäessä saattaa helposti unohtua, että alueella vierailevista luontomatkailijoista merkittävä osa on ulkopaikkakuntalaisia vapaa-ajanasujia, ”mökkiläisiä”, jotka käyttävät varsinaisten matkailijoiden tavoin alueen palveluja ja rikastuttavat siten osaltaan paikallista elinkeinoelämää ja kuntataloutta. Vapaa-ajan asumisella on taloudellisen ulottuvuuden lisäksi vahva sosiaalinen ulottuvuus, sillä mökkeily virkistää paikkakunnan sosiaalista elämää paikallisten ja vapaa-ajanasukkaiden erilaisten kohtaamisten kautta.

Ulkokuntalaiset vapaa-ajanasukkaat ovat osa-aikakuntalaisia ja siten potentiaalisia tulevaisuuden muuttajia. Tämä korostuu erityisesti muuttotappiosta kärsivällä harvaan asutulla maaseudulla. Näin ollen ei ole yllättävää, että maaseutukunnat pyrkivät uusien vapaa-ajanasukkaiden houkuttelun lisäksi kannustamaan nykyisiä muuttamaan pysyvästi vapaa-ajanasunnolleen.

Näistä lähtökohdista ja kuntien aloitteellisuuden seurauksena Kajaanin ammattikorkeakoulussa (KAMK) käynnistettiin vuoden 2019 alussa kaksi vuotta kestävä VALTO-hanke (Vapaa-ajan asumisesta liiketoimintaa). Hankkeeseen osallistuu kaikkiaan kymmenen kuntaa: Kainuusta Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo ja Suomussalmi sekä Pohjois-Pohjanmaalta Kalajoki, Kuusamo, Oulu, Pudasjärvi, Taivalkoski ja Vaala. Hanketta osarahoittavat Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta (EAKR) 2014-2020. Budjetti on 177 400 euroa, josta tukirahoituksen määrä 124 467 euroa. Muu rahoitus tulee Kajaanin ammattikorkeakoululta sekä mukana olevilta kunnilta.

VALTO-hankkeella on kolme tavoitetta, jotka nivoutuvat toisiinsa ”tiedosta liiketoimintaan” -periaatetta noudattaen. Ensin tarvitaan tietoa ilmiöstä, minkä jälkeen tieto jalostuu kehittämistoiminnaksi ja kehittämistoiminnan tuloksena syntyy liiketoimintaa. VALTO-hankkeessa tarkastelun kohteena oleva ilmiö on ulkokuntalaisten vapaa-ajan asuminen ja sen tarjoamat mahdollisuudet maaseudun elinvoiman edistämiseen. Hanke jakaantuu kolmeen työpakettiin: 1) Tiedon tuottaminen, 2) Kehittäminen ja 3) Jatkotoimenpiteet (ks. Järveluoma, Kauppila & Keränen 2019).

Tämä raportti on eräs VALTO-hankkeen tiedontuotantoon liittyvän työpaketin julkaisuista. Raportti sisältää ulkokuntalaisille vapaa-ajanasunnon omistajille suunnatun kyselyn tulokset koskien hankkeeseen osallistuneita Kainuun kuntia (Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo, Suomussalmi). Kyselyn tulokset Pohjois-Pohjanmaan

kuntien osalta (Kalajoki, Kuusamo, Oulu, Pudasjärvi, Taivalkoski, Vaala) on raportoitu omassa, formaatiltaan samankaltaisessa julkaisussa (Järviluoma 2020).

VALTO-hankkeen tiedontuotannon keskeinen osa-alue on matkailullisen vapaa-ajan asumisen aluetaloudellisten vaikutusten arviointi hankkeen kohdekunnissa. Aluetaloudellisia vaikutuksia tarkastelevien tutkimusten tulokset on raportoitu erikseen kahdessa eri julkaisussa, joista toinen sisältää Kainuun hankekuntien tulokset (Kauppila 2020a) ja toinen Pohjois-Pohjanmaan hankekuntien tulokset (Kauppila 2020b). Näin ollen käsillä olevan raportin sisältöä täydentää Kauppilan (2020a) julkaisu *Matkailullisen vapaa-ajanasumisen aluetaloudelliset vaikutukset: Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo, Suomussalmi*.¹

Tämä raportti tarkastelee siis ulkokuntalaisille vapaa-ajanasunnon omistajille tehdyn kyselyn tuloksia hankkeen kainuulaisten kohdekuntien osalta. Raportin alussa kerrotaan taustaksi ulkokuntalaisten omistamien vapaa-ajanasuntojen määrät kunnittain, sitten mökkiläiskyselyn käytännön toteutuksesta, minkä jälkeen raportti etenee pitkälti kyselylomakkeen osioiden mukaisesti (kyselylomake liitteessä 1). Pääotsikoittain raportissa kuvataan vastaajien taustatietoja, vapaa-ajanasuntoja, vapaa-ajanasuntojen käyttöä, käsityksiä vapaa-ajanasunnon sijaintikunnan palveluista, rahankäyttöä vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa, etätyötä, muuttolukkuutta, yrittämistä vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa, viestintää sekä vapaa-ajan asumiseen ja matkailuun liittyviä kehittämiskehdotuksia. Raportin yhteenvetoon on koottu keskeisimpiä tuloksia kyselyaineistosta esiin nousseista asioista.

Terminologisena selvennyksenä todettakoon, että tässä raportissa vapaa-ajanasuntoa, loma-asuntoa ja mökkiä käytetään toistensa synonyymeinä. Puhuttaessa raportin otsikossakin mainitusta Kauppilan (2020a) määrittelemästä *matkailullisesta vapaa-ajan asumisesta* sillä viitataan ulkokuntalaisten vapaa-ajan asumiseen erotuksena paikallisten kuntalaisten loma-asuntojen käytöstä.

¹ Hyvää oheislukemistoa raportille on myös Kauppilan (2019) artikkeli *Vapaa-ajanasunnot, tila-aika-ulottuvuus ja aluetaloudelliset vaikutukset paikallistasolla: Näkökulmia vapaa-ajan asumisen kehittämiseen*, joka on julkaistu Kajaa-nin ammattikorkeakoulun Business-osaamisalueen TKI-toimintaa esittelevässä koostejulkaisussa (sivut 68-106).

2 ULKOKUNTALAISTEN YKSITYISOMISTEISET VAPAA-AJANASUNNOT KUNNITTAIN

Ulkokuntalaisten omistamien vapaa-ajanasuntojen määrät saatiin Tilastokeskuksen kesämökkitalastosta erillistilauksena. Tilastokeskuksen kesämökkitalastossa kesämökeiksi on määritelty ne rakennukset, joiden käyttötarkoitus oli vuoden viimeisenä päivänä vapaa-ajan asuinrakennus tai joita ko. ajankohtana käytettiin loma-asumiseen. Toisin sanoen kesämökkikanta sisältää ensisijaisesti Rakennusluokituksen käyttötarkoitukseluokan (041) Vapaa-ajan asuinrakennukset ja lisäksi muut rakennukset (ns. mummonmökkit), joita käytetään loma-asumiseen ja joiden käytössä olosta on ilmoitettu rekisteriviranomaiselle. Majoitustoimintaa harjoittavien liikeyritysten vuokrattavia lomamökkejä, jotka ovat Liikerakennusten luokassa 124 (Vuokrattavat lomamökkit ja -osakkeet, liiketoiminnallisesti) ei lueta kesämökkikantaan (Tilastokeskus 2019a).

Taulukkoon 1 on koottu paikallisten ja ulkokuntalaisten yksityisomisteisten loma-asuntojen määrät kunnittain. Taulukkoa tulkittaessa on huomattava, että lukuihin eivät sisälly vapaa-ajanasunnot, joiden omistajalle ei voida määritellä Suomessa sijaitsevaa kotikuntaa. Tällaisia ovat yleensä yritysten, yhteisöjen, ulkomaalaisten ja kuolinpesien omistamat vapaa-ajanasunnot (Kannisto 2019).

Taulukko 1. Paikallisten ja ulkokuntalaisten yksityisomisteiset vapaa-ajanasunnot 31.12.2018 (Tilastokeskus 2019b).

Vapaa-ajanasunnon sijaintikunta	Paikallisten omistamia vapaa-ajanasuntoja	Ulkokuntalaisten omistamia vapaa-ajanasuntoja	Ulkokuntalaisten omistamien vapaa-ajanasuntojen osuus (%)
Hyrnsalmi	172	395	69,7
Kuhmo	1057	1214	53,5
Sotkamo	493	1157	70,1
Suomussalmi	898	1103	55,1

Ulkokuntalaisten yksityisomisteisten vapaa-ajanasuntojen määrä on Kuhmossa, Sotkamossa ja Suomussalmella luokkaa 1100-1200. Näihin kuntiin verrattuna Hyrnsalmella ulkokuntalaisten omistamia loma-asuntoja on selvästi vähemmän. Taulukosta 1 havaitaan myös se, että kaikissa kohdekunnissa ulkokuntalaisten omistamien loma-asuntojen määrä on suurempi kuin paikallisten omistamien loma-asuntojen määrä. Etenkin matkailukeskuskunnissa Sotkamossa ja Hyrnsalmella ulkokuntalaisten omistuksen enemmisyys on ilmeinen.

Taulukko 1 pohjautuu Tilastokeskuksen kesämökkitalastosta tehtyyn erillistilaukseen, johon on listattu kohdekuntien loma-asuntojen määrät vapaa-ajanasunnon omistajan asuinkunnan mukaan. Listauksesta on siten

mahdollista poimia kunnat, joissa ulkokuntalaiset loma-asunnon omistajat yleisimmin asuvat. Näin on tehty taulukossa 2.

Taulukko 2. Ulkokuntalaisten vapaa-ajanasunnon omistajien yleisimmät asuinkunnat. Suluissa olevat %-osuudet kuvaavat asuinkunnan osuutta kaikista ulkokuntalaisten omistamista loma-asunnoista (Tilastokeskus 2019b).

Vapaa-ajanasunnon sijaintikunta	1. yleisin asuinkunta	2. yleisin asuinkunta	3. yleisin asuinkunta	4. yleisin asuinkunta
Hyrynsalmi	Kajaani (24 %)	Oulu (13 %)	Helsinki (5 %)	Suomussalmi (5 %)
Kuhmo	Kajaani (20 %)	Helsinki (8 %)	Oulu (7 %)	Kuopio (5 %)
Sotkamo	Kajaani (43 %)	Oulu (9 %)	Helsinki (6 %)	Kuopio (3 %)
Suomussalmi	Oulu (19 %)	Kajaani (15 %)	Helsinki (5 %)	Espoo (3 %)

Ulkokuntalaiset vapaa-ajanasuntojen omistajat asuvat yleisimmin Kajaanissa, Oulussa tai Helsingissä. Nämä kunnat ovat kolmen yleisimmän asuinkunnan joukossa niin Hyrynsalmen, Kuhmon, Sotkamon kuin Suomussalmenkin ulkokuntalaisten loma-asunnon omistajien asuinkuntajakaumissa. Taulukossa 2 on silmiin pistävää kajaanilaisten omistamien vapaa-ajanasuntojen huomattavan suuri osuus Sotkamon ulkokuntalaisten omistamista vapaa-ajanasunnoista.

Ulkokuntalaiset vapaa-ajanasunnon omistajat ovat siis henkilöitä, jotka tällä hetkellä asuvat muualla kuin vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa. Kuten myöhemmin kyselyn tuloksia esiteltäessä huomataan, merkittäväällä osalla ulkokuntalaisista vapaa-ajanasunnon omistajista loma-asunnon sijaintikunta on sama kuin henkilön syntymäkunta. He ovat toisin sanoen syntyneet kunnassa, jossa loma-asunto sijaitsee, mutta sittemmin muuttaneet pois kotiseudultaan.

3 KYSELYAINEISTO JA SEN ANALYSOINTIMENETELMÄT

Selvityksen pääasiallisena aineistona on ulkokuntalaisille vapaa-ajanasunnon omistajille tehty kysely. Kyselyn suunnittelu alkoi vuoden 2019 alussa. Lomakkeen suunnittelussa hyödynnettiin aikaisempia vapaa-ajan asumista ja kesämökkeilyä tarkastelevia tutkimuksia, etenkin vuonna 2016 julkaistua valtakunnallista mökkibarometriä (Finnish Consulting Group Oy 2016) sekä rahankäyttökysymysten osalta Kuoskun, Kauppilan ja Karjalaisen (2014) tutkimuksessa käytettyä lomaketta.

Lukuisien lomakeversioiden ja hankkeen ohjausryhmän kommenttien jälkeen lomake saatiin valmiiksi huhtikuussa 2019. Valmis lomake on pituudeltaan kahdeksan sivua sisältäen valmiiksi strukturoituja ja avoimia kysymyksiä (liite 1). Lomakkeen kysymykset on jaoteltu kymmeneen osioon: vapaa-ajanasunto, vapaa-ajanasunnon käyttö, vapaa-ajanasunnon sijaintikunnan palvelut, kulutus vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa, etätyö, muuttohalukkuus, yrittäminen vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa, viestintä, kehittämisajatukset sekä viimeisimpänä vastaajan taustatiedot. Kyselyaineiston analysoinnin kannalta ehkä oleellisin yksittäinen kysymys liittyi vapaa-ajanasunnon sijaintikuntaan, jonka avulla saaduista vastauksista pystyttiin poimimaan kutakin hankkeen kohdekuntaa koskevat vastaukset.

Lomakkeesta tehtiin paperiversio ja myös sähköinen versio käyttäen Webropol-kyselysovellusta. Paperiversion erillisessä saatekirjeessä esiteltiin lyhyesti VALTO-hanketta sekä kerrottiin kahdesta vaihtoehdosta kyselyyn vastaamiseen (joko linkin <http://www.kamk.fi/valto> kautta tai palauttamalla paperilomake vastauskuoressa). Saatekirjeessä oli myös vastaamista kannustavan palkinnon arvontalomake, jonka sähköisesti kyselyyn vastanneet halutessaan täyttivät kyselyn lopussa olevan erillisen arvontakyselyn kautta.

Samaan aikaan lomakkeen suunnittelun kanssa Väestörekisterikeskuksesta haettiin tietolupaa vapaa-ajanasuntojen omistajien osoitetietojen saamiseksi. Lupa myönnettiin ja osoitteet saatiin Excel-tiedostona haettujen kriteerien mukaisesti (omistajalla tulee olla vakinainen osoite Suomessa; jos rakennuksella on useampi omistaja, valitaan satunnaisesti yksi 18-vuotta täyttänyt henkilö). Väestötietojärjestelmästä luovutettu tiedosto sisälsi hankkeen kaikkien kymmenen kohdekunnan yksityisten vapaa-ajanasunnon omistajien osoitetiedot, joita oli yhteensä 19 812 kappaletta. Koska osoitteissa oli mukana myös paikallisten kuntalaisten omistamien mökkien omistajat, poimittiin Excel-tiedostosta mökinomistajien kotikuntaa ja vapaa-ajanasunnon sijaintikuntaa kriteereinä käyttäen pelkästään ulkokuntalaisten mökinomistajien osoitteet. Poiminnan tuloksena osoitteiden kokonaismääräksi tuli 11 135 kappaletta.

VALTO-hankkeen kyselyt lähetettiin ulkokuntalaisille vapaa-ajanasunnon omistajille kahdessa erässä. Ensimmäinen postitus tehtiin toukokuussa 2019 viikoilla 19 ja 20. Kyselylomakkeet saatteineen, yhteensä 2 227

kappaletta, postitettiin tällöin joka viidennelle ulkokuntalaiselle mökinomistajalle. Toinen postitus tehtiin ke- säkuussa viikolla 24. Sen tarkoituksena oli aiemman postituksen kunnittaisia palautusprosentteja apuna käyttäen varmistaa, että kaikista kunnista saadaan riittävä määrä, vähintään noin 80 vastausta. Toisessa postituksessa lomakkeita lähetettiin 468 kappaletta. Kuusamon, Pudasjärven ja Vaalan osalta lisäpostituksia ei tehty. Kaikkiaan kyselyitä postitettiin siis 2 695 kappaletta.

Kunnittaiset lähetettyjen ja palautettujen lomakkeiden määrät sekä palautusprosentit ilmenevät taulukosta 3. Analysointikelpoisten vastausten määräksi tuli kaikkiaan 1 005 kappaletta ja palautusprosentiksi 37 %. Annetuista kahdesta vastaustavasta paperilomakkeen palauttaminen osoittautui selvästi suositummaksi, sillä kaikista vastauksista vain joka neljäs palautui sähköisen Webropol-sovelluksen kautta. Näin siitä huolimatta, että kyselyn saatteessa toivottiin vastauksia ensisijaisesti sähköistä lomaketta käyttäen. Eräs selittävä tekijä paperilomakkeen suosimiseen on ilmeisesti vastaajan ikä: paperilomakkeen täyttäneillä syntymävuoden keskiarvo on 1954, kun se nettilomakkeen täyttäneillä on 1959.

Taulukko 3. Lähetettyjen ja palautettujen lomakkeiden määrät sekä palautusprosentit. Kainuun kunnat tummennettuina.

Vapaa-ajanasunnon sijaintikunta	Lähetettyjä lomakkeita	Sähköisen kyselyn palauttaneita	Paperilomakkeen palauttaneita	Palautettuja lomakkeita yhteensä	Palautus %
Hyrnsalmi	132	23	53	76	58
Kalajoki	249	22	59	81	33
Kuhmo	253	23	61	84	33
Kuusamo	587	60	164	224	38
Oulu	275	11	67	78	28
Pudasjärvi	350	31	83	114	33
Sotkamo	218	21	65	86	39
Suomussalmi	211	17	72	89	42
Taivalkoski	196	20	61	81	41
Vaala	224	21	71	92	41
YHTEENSÄ	2 695	249	756	1 005	37

Taulukon 3 palautettujen lomakkeiden määrissä ei ole mukana kymmentä tyhjänä palautettua lomaketta. Lomakkeiden tyhjänä palauttamisen syyksi ilmoitettiin yleisimmin se, että vapaa-ajanasunto ei ollut enää vastaajan omistuksessa. Joissakin tyhjänä palautetuissa lomakkeissa vastaajan kerrottiin olevan terveydellisistä syistä estynyt vastaamaan kyselyyn. Hankkeen projektipäällikölle tuli myös noin 20 henkilökohtaista yhteydenottoa puhelimitse tai sähköpostitse, joissa nostettiin esille samantyyppisiä vastaamattomuuden syitä.

Lomakkeiden palautusmäärissä ei ole myöskään täytettyjä lomakkeita, joista puuttuu mökin sijaintikunta (5 kpl) tai joissa vapaa-ajanasunnon sijaintikunnaksi on ilmoitettu useampi kuin yksi kunta (2 kpl).

Seuraavissa luvuissa kyselyn tuloksia havainnollistetaan kaaviokuvilla ja taulukoilla. Kuvista ja taulukoista ilmenevät kulloinkin tarkastelun kohteena olevan kysymyksen frekvenssijakaumat, kysymykseen vastanneiden määrät (n) ja, silloin kun tarkoituksenmukaista, myös vastausten keskiarvot (\bar{x}) kunnittain. Joissakin tapauksissa keskiarvoa täydentävänä keskilukuna käytetään mediaania ($med.$), joka ilmoittaa suuruusjärjestykseen lajitellun jakauman keskimmäisen arvon. Mediaania käytetään erityisesti vinojen jakaumien tarkastelussa (Tilastokeskus 2019c).

Kyselyaineistossa on tiettyjä suhdeasteikollisia muuttujia, joiden välistä yhteyttä on nähty tarpeelliseksi selvittää myös korrelaatioanalyysillä (Metsämuuronen 2006). Kahden suhdeasteikollisen muuttujan välisen riippuvuuden mittaamiseen on käytetty Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerrointa (r), jonka arvo vaihtelee miinus yhden ja plus yhden välillä. Mitä lähempänä kerroin on nollaa, sitä vähemmän yhteyttä muuttujien välillä on. Korrelaatiokertoimia on laskettu tarkasteltaessa esimerkiksi vapaa-ajanasunnon etäisyyden ja käyntikertojen välistä riippuvuutta.

Avoimella kysymyksellä kysytyt vapaa-ajan asumisen kehittämis ehdotukset ja kunnan matkailun edistämiseen liittyvät kehittämis ehdotukset analysoidaan luokittelemalla vastauksissa yleisimmin esille nousseet kehittämiskohteet omiksi ryhmikseen, joiden kuvauksia havainnollistetaan vastauksista otetuilla suorilla sitaateilla.

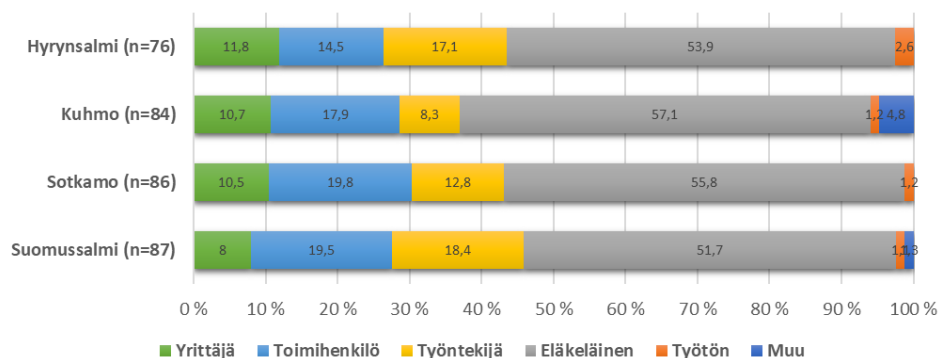
Tekstissä kyselyaineistosta saatuja tuloksia on mahdollisuuksien mukaan verrattu vuonna 2016 julkaistun valtakunnallisen mökkibarometrin tuloksiin (Finnish Consulting Group Oy 2016) ja Tilastokeskuksen (2019a) kesämökkitalaston vuotta 2018 koskeviin tietoihin.

4 TAUSTATIEDOJA KYSELYYN VASTANNEISTA

Kyselyyn vastanneissa on enemmän miehiä kuin naisia. Hyrynsalmella loma-asunnon omistavista vastaajista miehiä on 59 %, Kuhmossa 56 %, Sotkamossa 51 % ja Suomussalmella 64 %. Vaikka vapaa-ajanasuntojen omistuksen todellista sukupuolijakausta ei tässä yhteydessä tarkemmin selvitetty, voidaan vastaajien mies-enemmyyden olettaa kertovan enemmän vapaa-ajanasunnon omistajien miesenemmyydestä kuin siitä, että miehet ovat vastanneet kyselyyn naisia aktiivisemmin.²

Kyselyyn vastanneiden keski-ikä on lähes sama kaikissa kohdekunnissa. Hyrynsalmella vapaa-ajanasunnon omistavilla vastaajilla syntymävuoden keskiarvo on 1957, Kuhmossa 1956, Sotkamossa 1956 ja Suomussalmella 1957. Vastaajat ovat toisin sanoen keski-ikänsä noin 62-63 -vuotiaita. Tilastokeskuksen kesämökkitalaston mukaan koko Suomessa mökinomistajien keski-ikä vuonna 2018 oli 63 vuotta. Alle 40-vuotiaita omistajia oli valtakunnantasolla vain noin kuusi prosenttia kaikista mökinomistajista (Tilastokeskus 2019d).

Kuten vastaajien keski-ikästä voi päätellä, huomattava osa selvitykseen osallistuneista on eläkeläisiä. Eläkeläisten osuus vaihtelee kunnittain 52 prosentista 57 prosenttiin.³ Myös yrittäjien osuus kyselyyn vastanneista on suhteellisen korkea vaihdellen Suomussalmen kahdeksasta prosentista Hyrynsalmen kahteentoista prosenttiin (kuva 1).

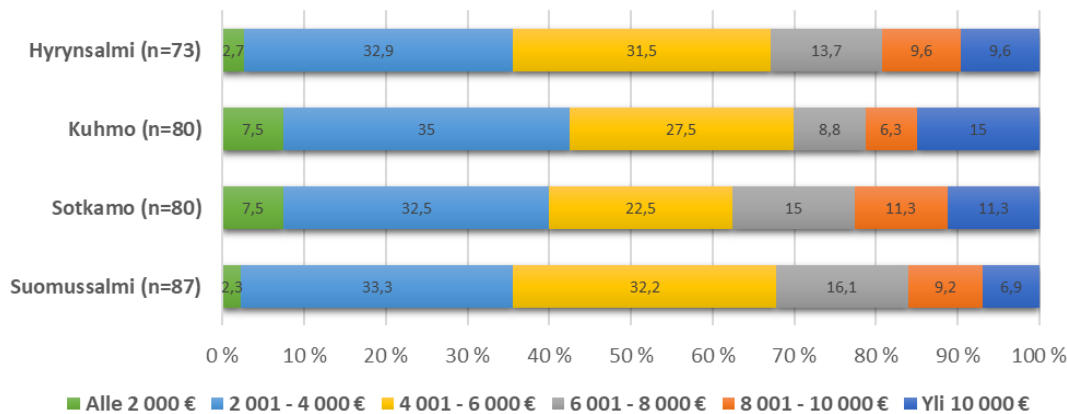

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden sosioekonominen asema.

² Testausmielessä Hyrynsalmella loma-asunnon omistavien sukupuolijakaumaa selvitettiin Väestörekisterikeskuksen osoitelistauksesta saatavien henkilöiden etunimien perusteella. Näin arvioituna Hyrynsalmella vapaa-ajanasunnon omistavista ulkopaikkakuntalaisista noin 70 % on miehiä.

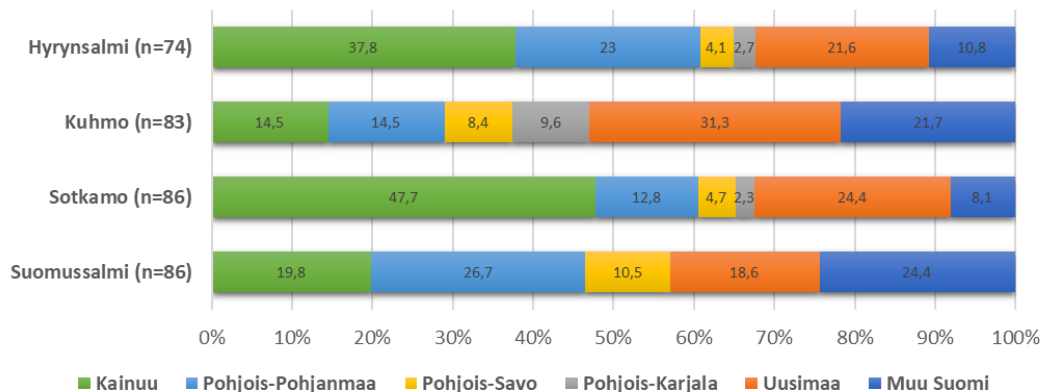
³ Valtakunnallisessa mökkibarometrissä eläkkeellä olevien vastaajien osuus oli 59 % (Finnish Consulting Group Oy 2016).

Vastaajan kotitalouden yhteenlaskettujen bruttotulojen mediaaniluokka on kaikissa kohdekunnissa 4 000 - 6 000 euroa (kuva 2). Kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauman, keski-ikä ja sosioekonomisen aseman ta-
voin myöskään kotitalouden tulotason suhteen kohdekunnat eivät poikkea mitenkään radikaalilla tavalla toi-
sistaan.

Kuva 2. Vastaajan kotitalouden yhteenlasketut bruttotulot kuukaudessa.

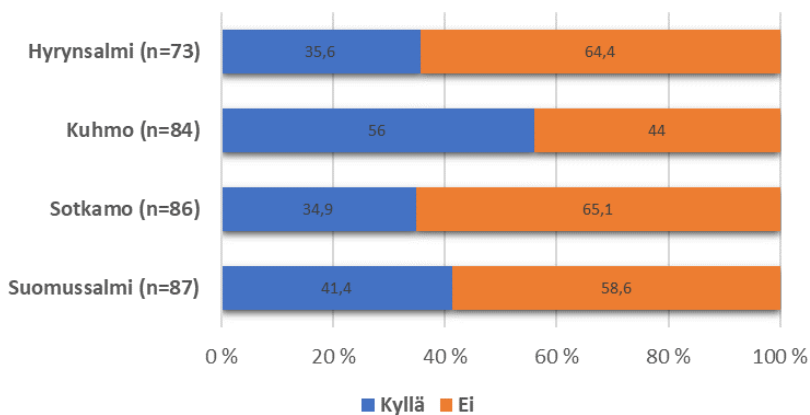
Vastaajien asuinkuntien ja asuinmaakuntien osalta kohdekunnat sen sijaan poikkeavat toisistaan (kuva 3). Sotkamossa ja Hyrynsalmella loma-asunnon omistavat asuvat yleisimmin Kainuussa ja etenkin Kajaanissa. Kuhmossa sijaitsevien vapaa-ajanasuntojen omistajien asuinmaakunnissa painottuu Uusimaa (erityisesti Hel-
sinki) ja suhteessa muihin kohdekuntiin myös Pohjois-Karjala. Suomussalmen osalta korostuu puolestaan Pohjois-Pohjanmaan ja Oulun merkitys vastaajien nykyisenä asuinalueena.

Kuva 3. Kyselyyn osallistuneiden ulkokuntalaisten loma-asunnon omistajien asuinmaakunnat.

Kyselyyn vastanneiden asuinkuntajakauma vastaa pääpiirteissään Tilastokeskuksen kesämökkitalastosta saatua ulkokuntalaisten vapaa-ajanasunnon omistajien asuinkuntajakaumaa (ks. edellä oleva taulukko 2). Poikkeuksena on Kuhmossa loma-asunnon omistavien vastaajien asuinkuntajakauma, jossa kainuulaiset vastaajat ovat aliedustettuina ja uusimaalaiset vastaajat yliedustettuina.

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin vastaajan vakituisen asuinkunnan lisäksi myös hänen syntymäkuntaansa. Tarkasteltaessa rinnan vastaajan syntymäkuntaa ja hänen omistamansa loma-asunnon sijaintikuntaa, havaitaan syntymäkunnan ja vapaa-ajanasunnon sijaintikunnan olevan usein sama (kuva 4). Kuhmon osa-aineistossa yli puolet vastanneista loma-asunnon omistajista on syntyjään kuhmolaisia. Myös muissa kohdekunnissa syntyperäisten mökinomistajien osuudet ovat korkeita vaihdellen 35 prosentista 41 prosenttiin. Nämä vastaajat ovat siis eräänlaisia vapaa-ajan paluumuuttajia, jotka loma-asuntoa käyttäessään palaavat tilapäisesti synnyinseuduilleen.

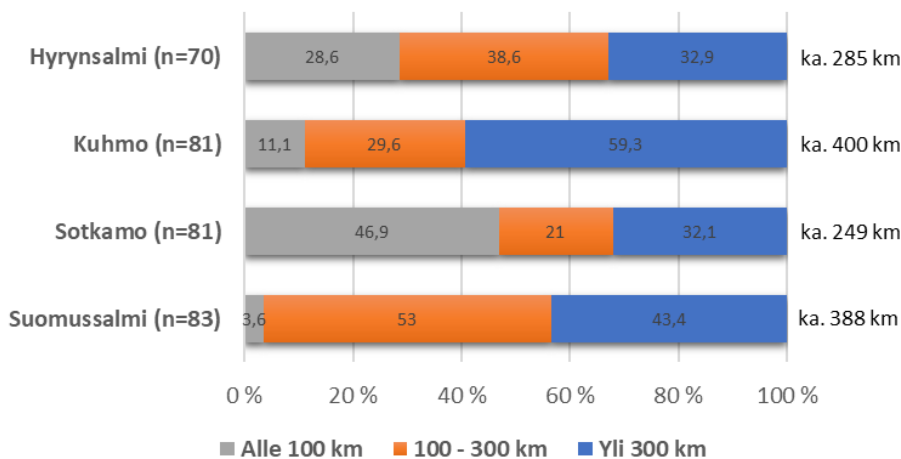
Kuva 4. Onko loma-asunnon sijaintikunta sama kuin vastaajan syntymäkunta?

5 VAPAA-AJANASUNTOA KOSKEVAT KYSYMYKSET

Etäisyys ja sijainti

Etäisyys vakituisealta asunnolta vapaa-ajanasunnolle on keskiarvolla mitattuna suurin Kuhmossa (400 km) ja Suomussalmella (388 km) loma-asunnon omistavilla vastaajilla. Hyrynsalmella vakituisen asunnon ja loma-asunnon keskietäisyys on 285 kilometriä ja Sotkamossa 249 kilometriä. Välimatkaluokittain Sotkamon loma-asunnoista lähes puolet ja Hyrynsalmen loma-asunnoista yli neljännes sijoittuu päiväkäyntivöhykkeelle (ks. Kauppila 2019) alle sadan kilometrin etäisyydelle vakituiseasta asunnosta. Kuhmossa ja Suomussalmella päiväkäyntivöhykkeen loma-asuntoja on vain vähän (kuva 5).

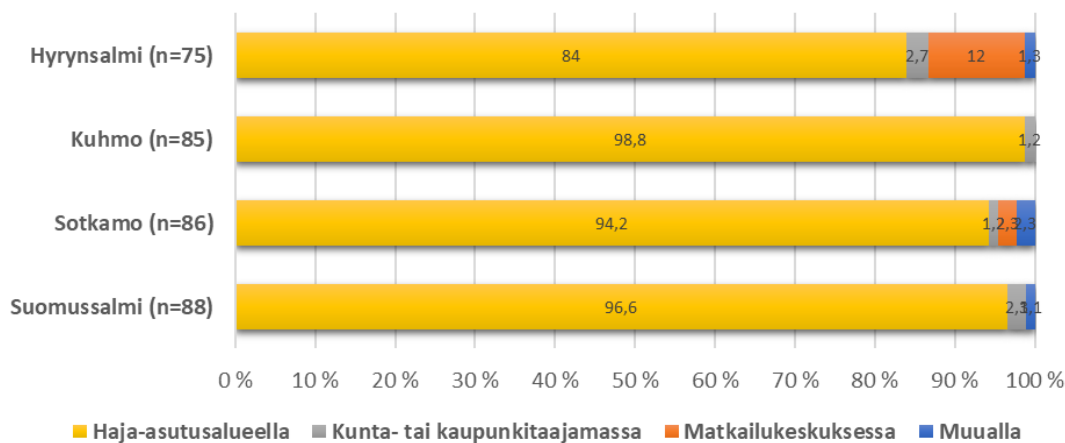
Kuntien väliset erot vakituisen asunnon ja vapaa-ajanasunnon välisissä etäisyyksissä ilmenevät myös edellä kuvatusa vastaajien asuinmaakuntajakaumasta (kuva 3) samoin kuin Tilastokeskuksen (2019b) kesämökkitalastosta. Tilaston mukaan vuonna 2018 Sotkamon ulkopaikkakuntalaisten omistamista loma-asunnoista 43 prosenttia on kajaanilaisten eli naapurikuntalaisten omistamia. Hyrynsalmen osalta kajaanilaisomistajien osuus on 24 prosenttia, Kuhmon osalta 20 prosenttia ja Suomussalmen osalta 15 prosenttia (ks. taulukko 2).

Kuva 5. Etäisyys vakituisealta asunnolta vapaa-ajanasunnolle.

Valtakunnallisen mökkibarometrin (Finnish Consulting Group Oy 2016) mukaan keskimääräinen etäisyys vakituisen asunnon ja vapaa-ajanasunnon välillä on 118 kilometriä. Lukua ei kuitenkaan ole mielekäs verrata tämän selvityksen keskietäisyyksiin, sillä mökkibarometrissä ovat mukana myös paikallisten omistamat loma-asunnot. Tilastokeskuksen kesämökkitalaston (Tilastokeskus 2019d) mukaan keskimääräinen matka kodin ja kesämökin välillä oli vuonna 2018 lineaarisena etäisyytenä 92 kilometriä.

Ulkokuntalaisten vapaa-ajanasunnot sijaitsevat oletetusti valtaosin haja-asutusalueella (kuva 6). Kuhmossa ja Suomussalmella käytännöllisesti katsoen kaikki loma-asunnot ovat haja-asutusalueella, Hyrynsalmella pie-
nehkö ja Sotkamossa pieni osa vapaa-ajanasunnoista sijaitsee vastausten perusteella matkailukeskuksen alu-
eella. Vastaajista muutama harva rastitti kysymyksen vastausvaihtoehdoista kohdan 'muualla' täsmentäen
sen rantakaava-alueeksi.

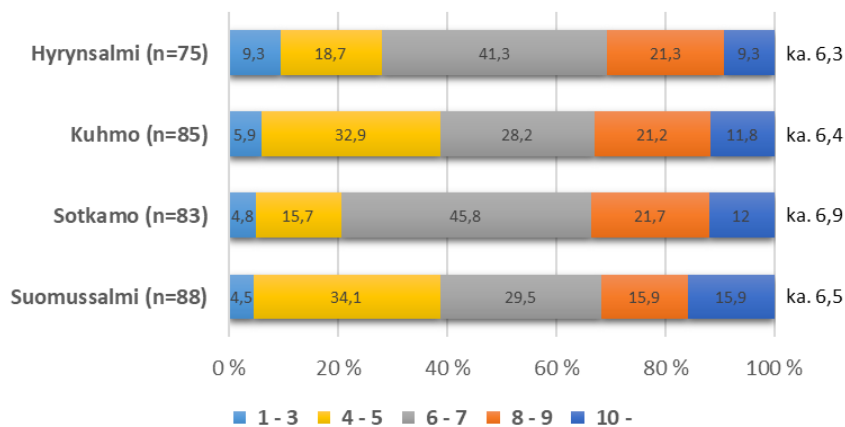
Kuva 6. Vapaa-ajanasunnon sijainti.

Vapaa-ajanasunnon ympärivuotisuus ja vuodepaikat

Hyrynsalmella ja Sotkamossa kummassakin 41 prosenttia vapaa-ajanasunnoista on käytössä ympärivuoti-
sesti. Kuhmossa ja Suomussalmella vuoden ympäri käytetään joka neljättä vapaa-ajanasuntoa (26 %). Selit-
tävinä tekijöinä kuntien välisiin eroihin voivat olla kuntien (Sotkamo ja Hyrynsalmi) alueilla sijaitsevat mat-
kailukeskukset sekä vapaa-ajanasunnon ja vakituisen asunnon etäisyys. Kuten kuvasta 5 havaittiin, Hyrynsal-
mella ja Sotkamossa sijaitsevien loma-asuntojen keskimääräinen etäisyys vakituisesta asunnosta on pie-
nenempi kuin mitä se Kuhmossa ja Suomussalmella on. Ympärivuotisuuden jakaumia tulkittaessa on huomattava,
että kysymyksen muotoilu ”Käytetäänkö vapaa-ajanasuntoanne ympärivuotisesti?” ei sinällään kerro
käytön tarkemmasta jakautumisesta eri vuodenaikoihin.

Valtakunnallisessa mökkibarometrissä ympärivuotiseen käyttöön soveltuvien vapaa-ajanasuntojen osuus on
34 prosenttia (Finnish Consulting Group Oy 2016).

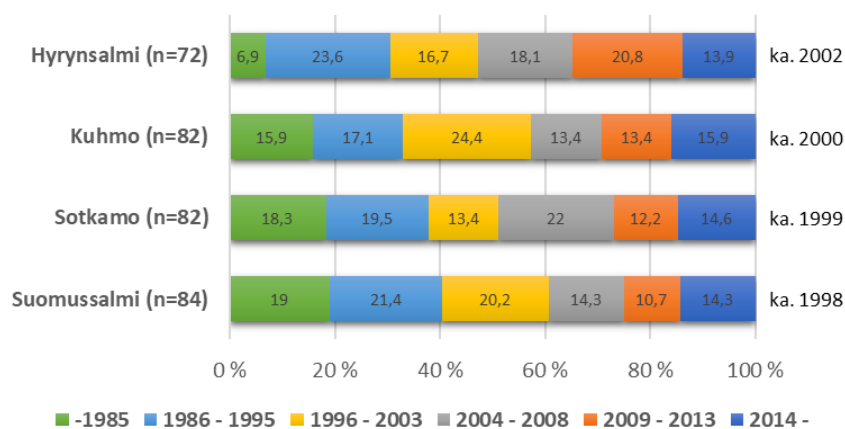
Vapaa-ajanasuntojen ja niihin mahdollisesti liittyvien lisärakennusten keskimääräinen vuodepaikkamäärä vaihtelee kunnittain melko vähän, 6,3:sta 6,9:ään (kuva 7). Kokoluokittain tarkasteltuna Kuhmossa ja Suomussalmella alle viiden vuodepaikan loma-asuntoja on suhteessa enemmän kuin Hyrynsalmella ja Sotkamossa. Kesämökkibarometrissä vapaa-ajanasuntojen keskimääräinen majoituskapasiteetti on 7,0 vuodepaikka (Finnish Consulting Group Oy 2016).

Kuva 7. Vapaa-ajanasuntojen vuodepaikkamäärä.

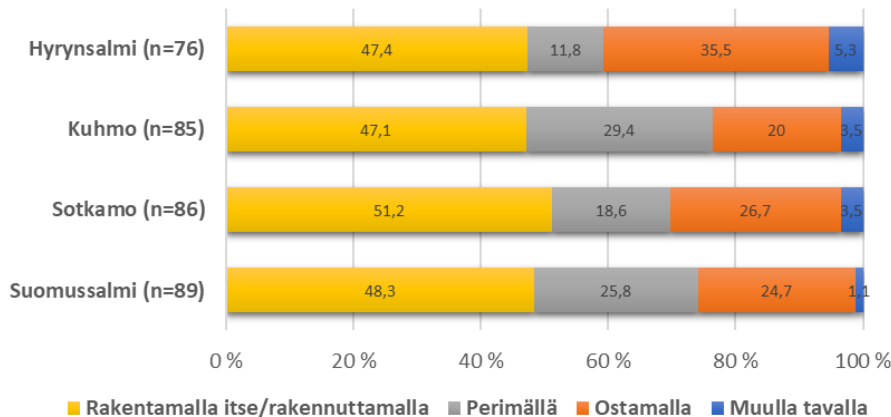
Vapaa-ajanasunnon hankinta

Myös vapaa-ajanasunnon hankintavuodessa kuntien väliset erot ovat pienehköjä (kuva 8). Hyrynsalmella loma-asuntojen keskimääräinen hankintavuosi on vuosi 2002. Toinen ääripää on Suomussalmi, missä loma-asunnot on keskiarvolla mitattuna hankittu vuonna 1998 eli neljä vuotta aiemmin kuin Hyrynsalmella.

Kuva 8. Vapaa-ajanasunnon hankintavuosi.

Liki puolet kyselyyn vastanneista ulkokuntalaisista vapaa-ajanasunnon omistajista on hankkinut loma-asuntonsa rakentamalla tai rakennuttamalla sen itse (kuva 9). Loma-asunnon perimällä saaneiden osuus on suurin Kuhmossa ja Suomussalmella, ostamalla vapaa-ajanasuntonsa hankkineita on suhteessa eniten Hyrynsalmella. Muuna hankintatapana mainittiin yleisimmin loma-asunnon saaminen lahjoituksena vanhemmilta.

Kuva 9. Vapaa-ajanasunnon hankintatapa.

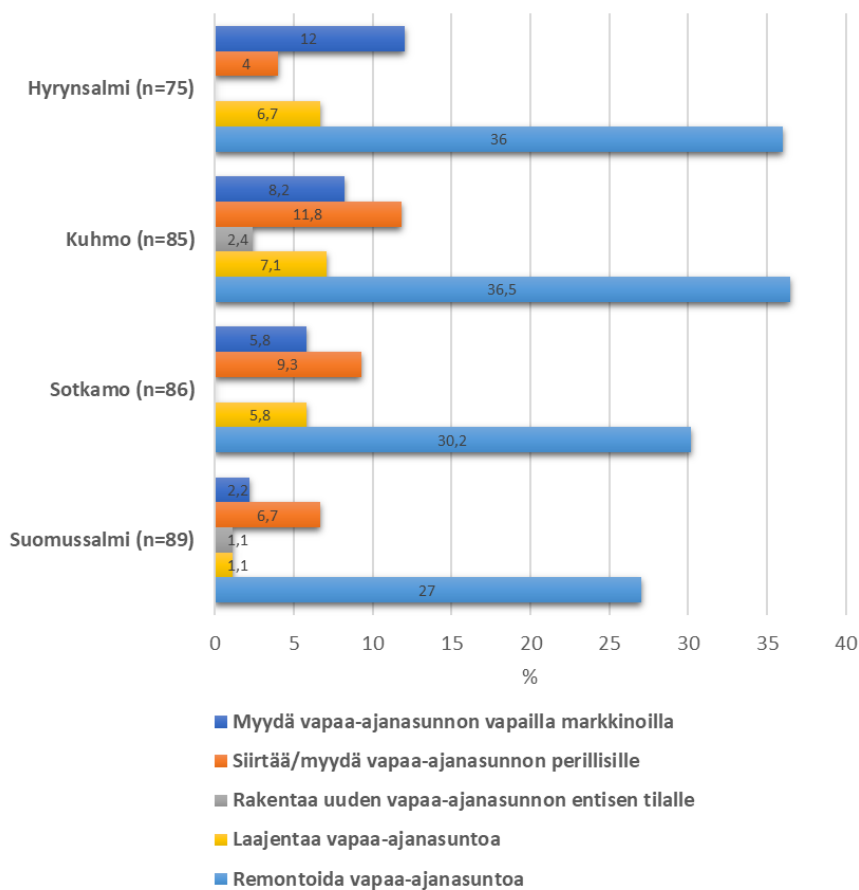
Mitä vapaa-ajanasunnolle aiotaan lähivuosina tehdä?

Matkailullisen vapaa-ajan asumisen kehittymisen ennakoimiseksi on oleellista tietää, mitä mahdollisia lähiajan suunnitelmia ulkokuntalaisilla on loma-asuntonsa suhteen. Tätä asiaa tiedusteltiin kysymällä selvitykseen osallistuneilta, aikovatko he seuraavan viiden vuoden aikana 1) remontoida loma-asuntoaan, 2) laajentaa loma-asuntoaan, 3) rakentaa uuden loma-asunnon entisen tilalle, 4) siirtää tai myydä loma-asunnon perillisille tai 5) myydä vapaa-ajanasunnon vapaille markkinoille. Edellisistä vastausvaihtoehdoista vastaaja pystyi tarvittaessa valitsemaan useammankin vaihtoehdon.

Annetuista vastausvaihtoehdoista selkeästi yleisin on vapaa-ajanasunnon remontointi, jota suunnittelee kunnasta riippuen 27-36 prosenttia vastaajista (kuva 10). Remontoinnille rinnasteinen loma-asunnon laajentaminen on suunnitelmissa 1-7 prosentilla vastaajista. Uuden vapaa-ajanasunnon rakentamista entisen tilalle kaavaillee vain muutama selvitykseen osallistunut.

Vastaajista 2-12 prosenttia on aikeissa laittaa vapaa-ajanasuntonsa myyntiin vapaille markkinoille seuraavan viiden vuoden aikana. Vastaavasti loma-asunnon siirtoa tai myyntiä perillisille suunnittelevien osuus on 4-12 prosenttia. Edelliset yhteen laskien loma-asunnon omistuksesta luopumista kaavailevien osuudet vaihtelevat

kunnittain karkeasti noin kymmenestä prosentista kahteenkymmeneen prosenttiin. Omistuksesta mahdollisesti luopuvien osuus on suurin Kuhmossa ja pienin Suomussalmella. Yhtenä selittäjänä Kuhmon ja Suomussalmen poikkeavuuteen voi olla ulkokuntalaisten loma-asunnon omistajien sosioekonominen asema: kuten aiemmin havaittiin, Kuhmon osa-aineistossa eläkkeellä olevia vastaajia on 57 prosenttia ja Suomussalmen osa-aineistossa 52 prosenttia.

Kuva 10. Aiotteko seuraavan viiden vuoden aikana...

Edellisen suhteen on huomioitava, että kaavio kuvaa vastaajien suunnitelmia viiden vuoden aikaperspektiivissä. Se, missä määrin suunnitelmat realisoituvat käytäntöön jää nähtäväksi.

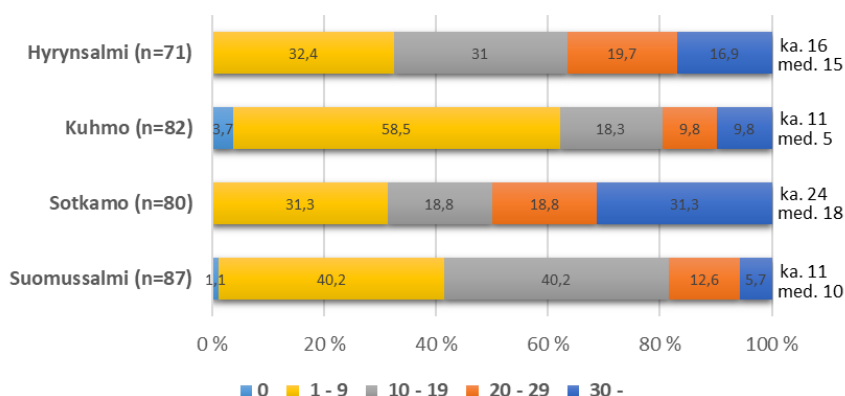
6 VAPAA-AJANASUNNON KÄYTTÖ

Käyntikerrat, viipymä ja seuruekoko

Sotkamossa sijaitsevilla loma-asunnoilla käytiin vuonna 2018 keskiarvolla mitattuna 24 kertaa eli useammin kuin muiden kohdekuntien vapaa-ajanasunnoilla (kuva 11). Vähiten käyntikertoja oli Kuhmon ja Suomussalmen vapaa-ajanasunnoilla, joissa kummissakin vierailtiin keskimäärin 11 kertaa vuodessa. Erot selittynevät tässäkin tapauksessa loma-asuntojen etäisyydellä. Sotkamon loma-asunnoista miltei puolet sijaitsee päiväkäyntivähykkeellä alle sadan kilometrin etäisyydellä vakituudesta asunnosta, kun taas Kuhmon ja Suomussalmen loma-asunnoissa päiväkäyntivähykkeelle sijoittuvien loma-asuntojen osuus on vähäinen (kuva 5).

Analysoitaessa Hyrynsalmen, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen osa-aineistoja yhtenä kokonaisuutena, käyntikertojen ja vapaa-ajanasuntojen etäisyyden välillä on havaittavissa tilastollisesti merkitsevää negatiivista korrelaatiota ($r = -0,545$). Käyntikertojen määrä toisin sanoen yleensä vähenee etäisyyden kasvaessa.

Käyntikertoja ja varsinkin niiden keskiarvoja tarkasteltaessa on huomattava, että ilmoitetuissa käyntimäärissä on merkittävää hajontaa. Esimerkiksi Sotkamon vastaajajoukossa on tapauksia, joissa käyntimääräksi on kirjattu 80, 90 tai 100 kertaa vuodessa. Kuhmon osa-aineistossa yksi vastaaja ilmoitti loma-asunnollaan käyntien vuonna 2018 peräti 120 kertaa. Suuren hajonnan takia keskiarvoa kuvaavampana keskilukuna voidaan pitää mediaania.⁴ Hyrynsalmella käyntikertojen mediaani on 15, Kuhmossa 5, Sotkamossa 18 ja Suomussalmella 10.

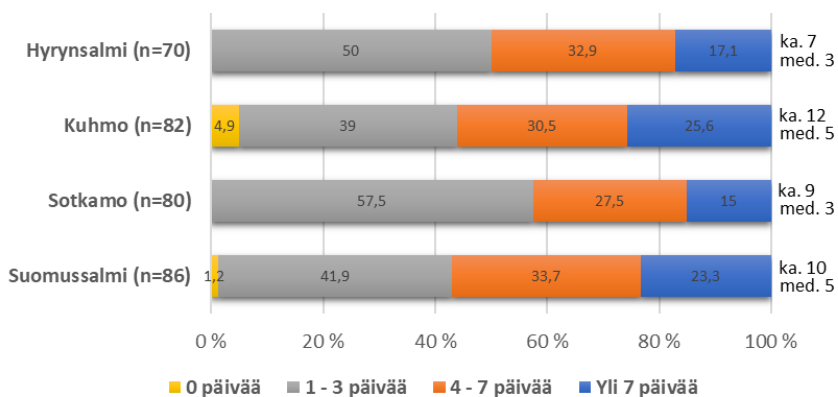
Kuva 11. Käyntikerrat vapaa-ajanasunnolla vuonna 2018.

⁴ Mediaani (med.) ilmoittaa suuruusjärjestykseen lajitellun jakauman keskimmäisen arvon. Mediaania käytetään erityisesti vinojen jakaumien tarkastelussa.

Pisimmät keskiarvolla mitatut viipymät yhtä käyntikertaa kohden ovat Kuhmon (12 päivää) ja Suomussalmen (10 päivää) vapaa-ajanasunnoissa. Sotkamon loma-asunnoissa viipymän keskiarvon on yhdeksän päivää ja Hyrynsalmen loma-asunnoissa seitsemän päivää (kuva 12).

Kun kohdekuntien osa-aineistoja tarkastellaan korrelaatioanalyysillä yhtenä kokonaisuutena, viipymän ja käyntikertojen välillä ilmenee merkitsevää negatiivista riippuvuutta ($r = -0,219$). Tendenssinä siis näyttäisi olevat, että mitä useammin loma-asunnoilla käydään, sitä lyhyempiä viipymät yleensä ovat. Edelleen viipymän ja vapaa-ajanasuntojen etäisyyden välillä on lievää mutta tässäkin tapauksessa tilastollisesti merkitsevää positiivista korrelaatiota ($r = 0,180$) eli viipymällä on taipumusta pidentyä etäisyyden vapaa-ajanasunnolle kasvaessa. Viipymällä on jossain määrin yhteyttä myös vapaa-ajanasunnon omistajan syntymävuoden kanssa ($r = -0,172$): suuntauksena on, että loma-asunnon omistajien iän kasvaessa loma-asunnoilla vietetty aika pitenee.

Käyntikertojen tavoin ilmoitetuissa viipymissä hajonta on huomattavaa. Viipymän maksimeja ovat 170 ja 165 päivän viipymät ja mukana on viisi kappaletta muitakin yli sadan päivän ilmoitettuja viipymiä käyntikertaa kohden. Nämä vastaajat ovat toisin sanoen asuneet yhtäjaksoisesti yli sata päivää loma-asunnollaan. Tällaisten poikkeuksellisen pitkien viipymien takia viipymän mediaanit ovat keskiarvoja selvästi pienempiä. Hyrynsalmella viipymän mediaani on kolme päivää, Kuhmossa viisi päivää, Sotkamossa kolme päivää ja Suomussalmella viisi päivää.

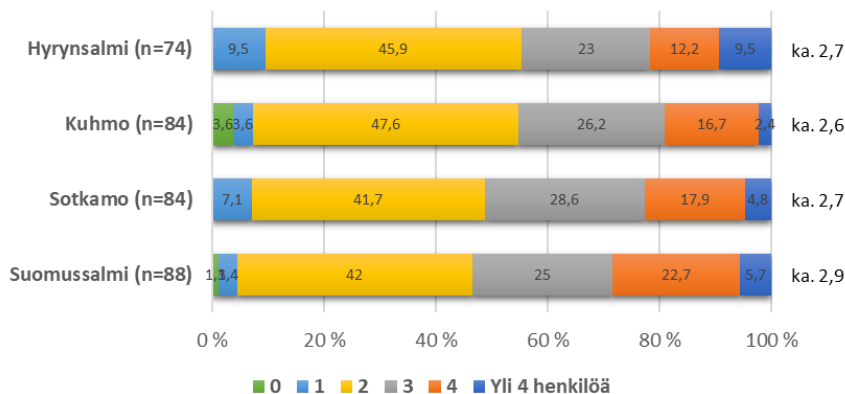
Kuva 12. Viipymä vapaa-ajanasunnolla yhtä käyntikertaa kohden vuonna 2018.

Viipymää mittaavan kysymyksen jälkeen vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka monta henkilöä keskimäärin kuului vapaa-ajanasunnolla vierailevaan seurueeseen yhtä käyntikertaa kohden vuonna 2018. Yleisimpiä vastauksia ovat kaksi tai kolme henkilöä. Kuten kuvasta 13 havaitaan, seuruekoossa kohdekuntien väliset vaihtelut ovat vähäisiä.

Seuruekoon maksimiarvo on yleensä kuusi henkilöä, lukuun ottamatta yhtä Hyrynsalmea ja yhtä Suomussalmea koskevaa vastausta, joissa keskimääräiseksi seuruekooksi on ilmoitettu kymmenen henkilöä. Seuruekoon hajonta on kaikkienensa pientä, joten tässä yhteydessä (kuten muissakin vähäisen hajonnan muuttujia kuvaavissa kaavioissa) mediaaneja ei ole erikseen ilmoitettu.

Kuvassa 13 huomio voi kiinnittyä Kuhmon ja Suomussalmen kohdalla siihen, että muutamissa vastauksissa keskimääräinen seuruekoko on nolla. Nämä vastaukset ovat henkilöiltä, jotka eivät olleet käyttäneet vapaa-ajanasuntoaan lainkaan vuoden 2018 aikana. Loma-asuntojen käyttämättömyys näkyy vastaavalla tavalla edellisissä käyntikertoja (kuva 11) ja viipymää (kuva 12) kuvaavissa kaavioissa.

Analysoitaessa Hyrynsalmen, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen osa-aineistoja yhtenä kokonaisuutena, seuruekoolla ei ole merkitsevää korrelaatiota vapaa-ajanasunnon etäisyyden, käyntikertojen määrän, viipymän sen paremmin kuin loma-asunnon omistajan syntymävuodenkaan kanssa.

Kuva 13. Seuruekoko vapaa-ajanasunnolla yhtä käyntikertaa kohden vuonna 2018.

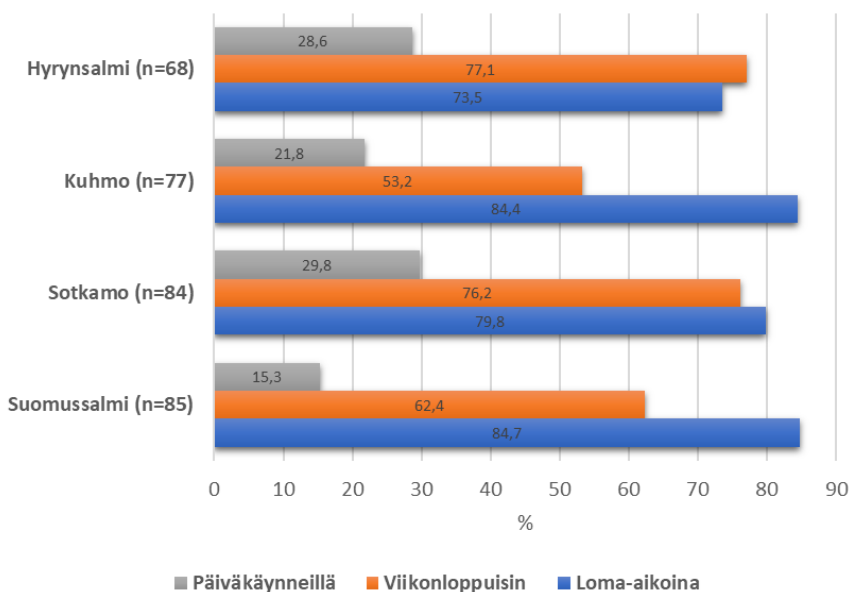
Vapaa-ajanasunnon käyttäjät ja käytön ajallinen jakautuminen

Kyselyssä tarkastelun kohteena olevat loma-asunnot olivat vuonna 2018 noin 96-100 prosenttisesti eli muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vastaajan ja hänen perheensä käytössä. Vastaajan ja hänen perheensä lisäksi vapaa-ajanasuntoja hyödynsivät suhteellisen usein myös sukulaiset. Sukulaiset olivat loma-asuntojen

käyttäjiä 26-37 prosentissa loma-asunnoista kunnasta riippuen. Sukulaisten jälkeen seuraavaksi yleisimmän käyttäjäryhmän muodostivat ystävät ja tuttavat (13-18 %). Vuokralaisten ilmoitettiin viettäneen aikaa neljässä prosentissa Hyrynsalmella sijaitsevista vapaa-ajanasunnoista. Muiden kuntien osalta vain yhdessä prosentissa mökeistä vuokralaiset mainittiin yhdeksi käyttäjäryhmäksi.

Ulkokuntalaisten omistamia vapaa-ajanasuntoja käytetään Kuhmossa ja Suomussalmella enimmäkseen loma-aikoina (kuva 14). Hyrynsalmella ja Sotkamossa vapaa-ajanasuntojen viikonloppukäyttö on osapuilleen yhtä yleistä kuin käyttö loma-aikoina. Kuntien välisiä eroja selittää tässäkin tapauksessa vapaa-ajanasunnon ja vakituisen asunnon välisen matkan pituus. Kuhmon ja Suomussalmen loma-asuntojen keskimääräinen etäisyys kodista on pidempi kuin mitä se Hyrynsalmen ja Sotkamon loma-asuntojen osalta on.

Edelliseen kysymykseen vastatessaan melko moni eläkkeellä oleva kirjoitti sivukommentiksi kysymykseen vastaamisen olevan hankalaa. Tulkintavaikeuksia oli nimenomaan siinä, onko eläkeläisillä ylipäättään lomaa vai onko periaatteessa kaikki aika loma-aikaa. Kysymyksen muotoilu ei siten ollut paras mahdollinen, varsinkin kun ottaa huomioon, että vastaajajoukosta sangen suuri osa on jo saavuttanut eläkeiän.

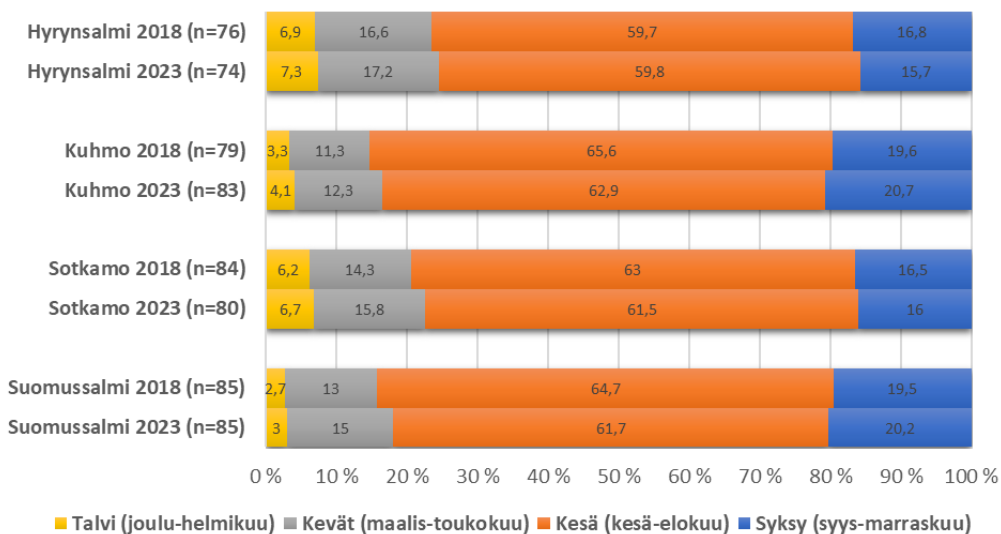

Kuva 14. Milloin vapaa-ajanasunnollanne vietettiin aikaa vuonna 2018?

Kuvaan 15 on sisällytetty samaan kaavioon arviot vapaa-ajanasunnon käytön jakautumisesta vuodenajoinnain vuonna 2018 ja ennakkoinnit käytön vuodenaikajakaumasta viiden vuoden kuluttua. Kuten oletettua, selvitykseen osallistuneiden vapaa-ajanasuminen painottuu voimakkaasti kesäkauteen. Vuonna 2018 loma-asuntojen kesäkäytön osuus vaihteli kunnittain 60 prosentista 66 prosenttiin. Syyskäytön osuudessa vaihteluväli oli 16-20 prosenttia, talvikäytön osuudessa 3-7 prosenttia ja kevätikäytön osuudessa 11-17 prosenttia.

Kunnista Hyrynsalmen ja Sotkamon loma-asuntojen talvi- ja kevätikäytön osuudet olivat vuonna 2018 hieman suurempia kuin Kuhmon ja Suomussalmen loma-asunnoissa. Eroihin voi vaikuttaa yhtäältä Hyrynsalmella ja Sotkamossa sijaitsevat hiihtokeskukset sekä toisaalta tässäkin tapauksessa vapaa-ajanasunnon ja vakituisen asunnon välimatka, joka Hyrynsalmen ja Sotkamon loma-asunnoissa on keskimäärin lyhyempi kuin Kuhmon ja Suomussalmen loma-asunnoissa.

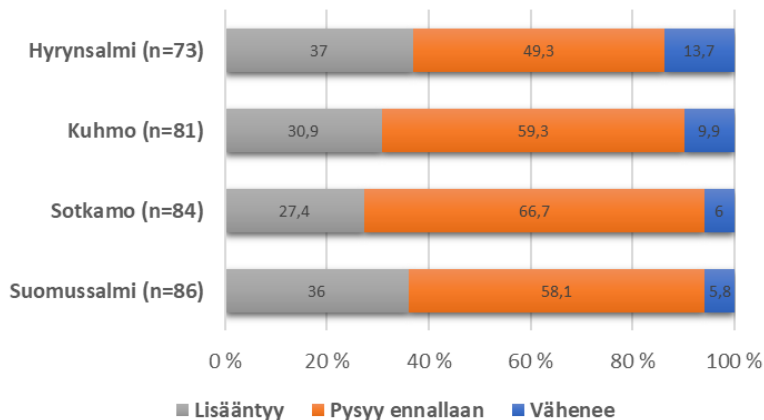
Seuraavan viiden vuoden kuluessa yleisenä – joskin hyvin marginaalisena – kehityslinjana näyttäisi olevan kaikissa kohdekunnissa loma-asuntojen talvi- ja kevätikäytön osuuden hienoinen kasvu eli vapaa-ajanasuntoja käyttö on vuonna 2023 ilmeisesti jossain määrin ympärivuotisempaa kuin mitä se nykyään on.

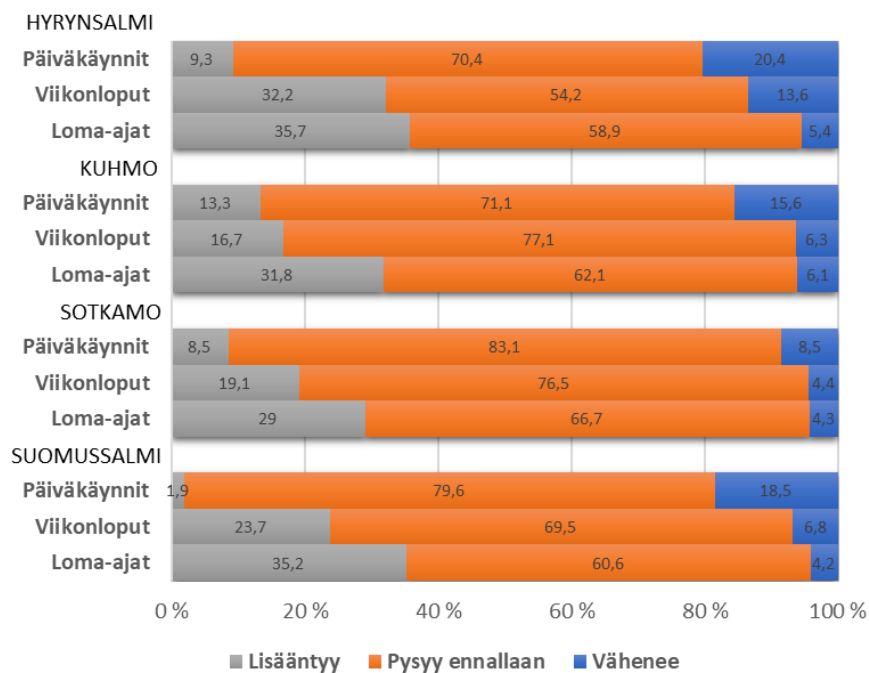
Kuva 15. Vapaa-ajanasunnon käytön jakautuminen vuodenajoinnain vuonna 2018 ja arviot käytön jakautumisesta vuonna 2023.

Valtakunnallisen mökkibarometrin (Finnish Consulting Group Oy 2016) mukaan vapaa-ajanasuntojen kesäkäytön osuus on 54 prosenttia, syyskäytön osuus 19 prosenttia, talvikäytön osuus 7 prosenttia ja kevätikäytön osuus 20 prosenttia. Erona käsillä olevaan selvitykseen barometritutkimukseen sisältyvät myös paikallisten kuntalaisten omistamat loma-asunnot.

Seuraavan viiden vuoden aikana vapaa-ajanasunnolla vietettävän ajan ennakoidaan pysyvän enimmäkseen samalla tasolla kuin nykyäänkin. Kun verrataan lisääntyvän ja vähenevän käytön osuuksia, lisääntyminen on ulkopaikkakuntalaisten loma-asunnon omistajien arvioiden mukaan selvästi yleisempää kuin käytön vähentyminen. Käytön kasvutrendi on nähtävissä kaikissa neljässä kohdekunnassa (kuva 16). Loma-asuntojen käytön ennakoitu lisääntyminen koskee erityisesti loma-aikoina ja viikonloppuina vietettävää aikaa. Loma-asuntojen päiväkäyttö on Sotkamo lukuun ottamatta sen sijaan ennemminkin vähenevää kuin lisääntyvää (kuva 17).

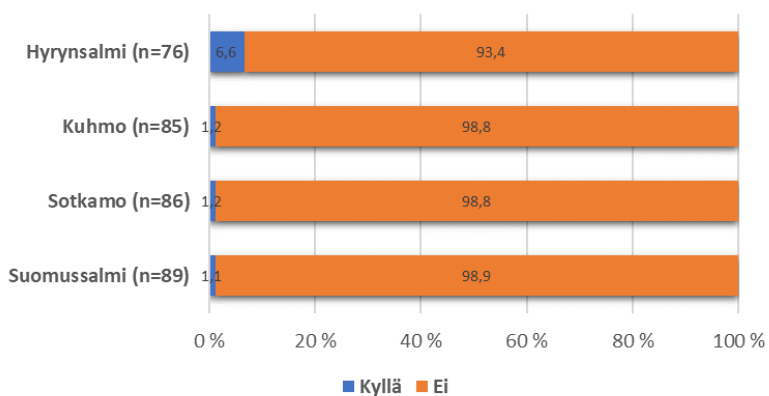

Kuva 16. Loma-asunnolla vietetyn ajan arvioitu muuttuminen kaikkiaan seuraavan viiden vuoden aikana.

Kuva 17. Loma-asunnolla vietetyn ajan arvioitu muutos käyttötyypeittäin seuraavan viiden vuoden aikana.

Vapaa-ajanasunnon käyttöön liittyen tiedonkeruulomakkeessa oli vielä erikseen muutamia kysymyksiä vapaa-ajanasunnon mahdollisesta vuokrauksesta ja vuokrausaikeista. Ensimmäisenä kysyttiin, vuokrasiko vastaaja vapaa-ajanasuntoaan vuonna 2018. Kuten aiemmin jo vapaa-ajanasunnon käyttäjiä koskevan kysymyksen yhteydessä voitiin päätellä, ulkopaikkakuntalaisten omistamien loma-asuntojen vuokraus on tarkasteltavissa kunnissa vähäistä. Hyrynsalmella vapaa-ajanasunnon omistavista ulkokuntalaisista seitsemän prosenttia vastasi vuokranneensa loma-asuntoaan vuonna 2018, muiden kuntien osalta mökkinsä vuokranneita on vain yksi sadasta (kuva 18).

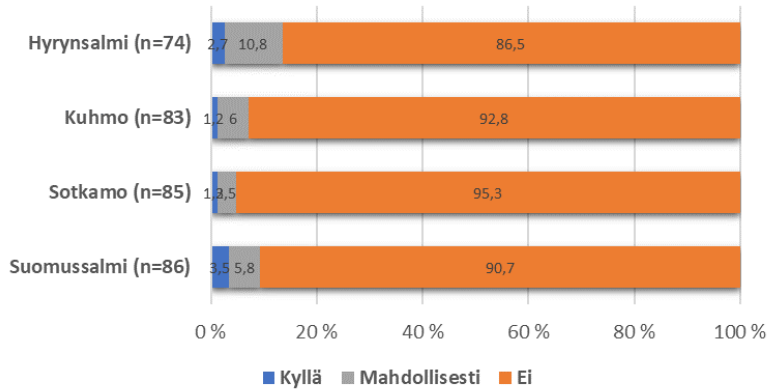
Kuva 18. Vuokrattiinko vapaa-ajanasuntoanne vuonna 2018?

Mikäli vastaaja oli vuokrannut loma-asuntoaan, häneltä kysyttiin jatkokysymyksenä vapaa-ajanasunnon vuokraustapaa ja vuokratuloja vuonna 2018. Ne harvat, jotka olivat vuokranneet loma-asuntoaan, hoitivat vuokrauksen yleensä omatoimisesti. Matkailukeskuksen tai -alueen samoin kuin Lomarenkaan varaamopalveluja hyödynsivät vain yksittäiset vapaa-ajanasunnon omistajat. Airbnb:n välityksellä loma-asuntonsa vuokranneita ei vastaajien joukossa ollut lainkaan.

Vapaa-ajanasunnon vuokraamisesta saadut vuokratulot ovat yleisimmin alle tuhat euroa vuodessa. Toisaalta Hyrynsalmella loma-asunnon omistavista kahdella ja Sotkamossa loma-asunnon omistavista yhdellä vuokratulot nousivat yli 4 000 euroon vuodessa.

Aikomukset loma-asunnon vuokrauksesta seuraavan viiden vuoden aikana viittaavat siihen, että hyvin suurta muutosta ulkopaikkakuntalaisten omistamien loma-asuntojen vuokrauksessa ei ole odotettavissa (kuva 19). Vuokrausaikomuksia kysyttäessä yksiselitteisen kyllä-vaihtoehdon valinneiden osuus vaihtelee kunnittain yhdestä neljään prosenttiin. Mahdollisesti-vaihtoehdon rastittaneita on Hyrynsalmella 11 prosenttia, Kuhmossa ja Suomussalmella kuusi prosenttia ja Sotkamossa neljä prosenttia vastanneista. Mahdollisesti-vaihtoehdon

avoimissa täsmennyksissä vuokrauksen sanottiin tulevan kyseeseen, jos: a) loma-asunnolle ei ole enää omaa käyttöä, b) siivous saadaan järjestettyä luotettavalla tavalla ja c) vuokrauksen hoitamiseen löytyy sopiva operaattori.

Kuva 19. Aiotaanko vapaa-ajanasuntoanne vuokrata seuraavan viiden vuoden aikana?

7 NÄKEMYKSET VAPAA-AJANASUNNON SIJAINTIKUNNAN PALVELUISTA

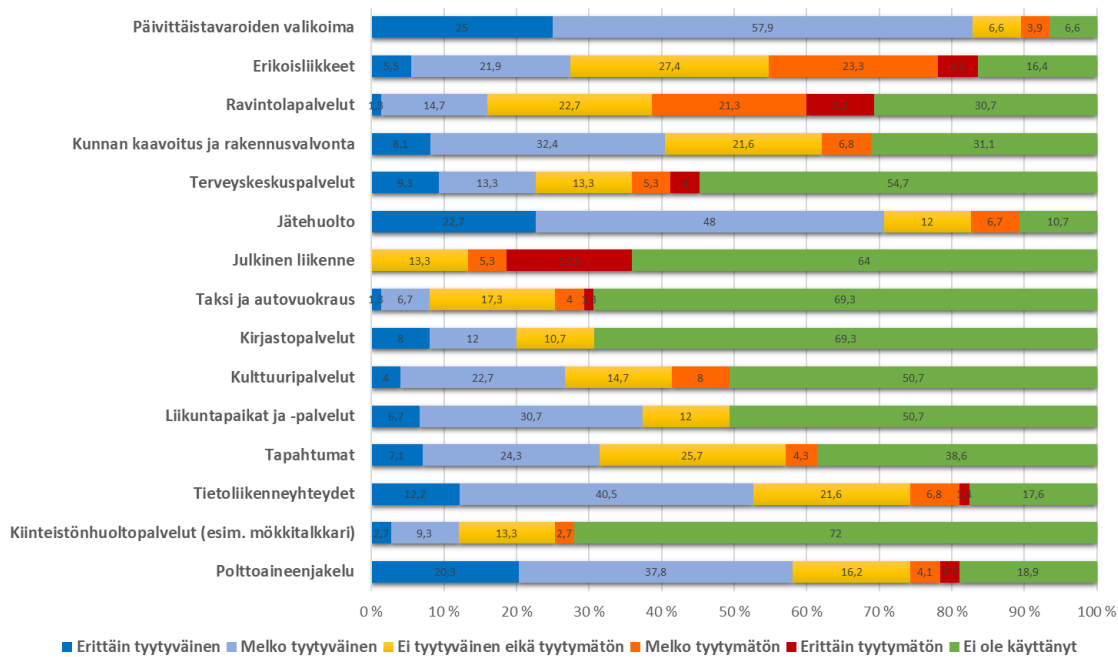
Tyytyväisyyttä mökkikunnan palveluihin kysyttiin laajahkolla kysymyspatterilla, jossa ulkokuntalaisia loma-asunnon omistajia pyydettiin arvioimaan tyytyväisyytensä astetta viiteentoista eri palveluun. Vastausasteikko on viisiportainen ääripäinään totuttuun tapaan erittäin tyytyväinen ja erittäin tyytymätön. Asteikossa on lisäksi omana valintavaihtoehtona kohta 'en ole käyttänyt', jonka rastittamalla vastaaja ilmaisee, ettei hänellä ole kokemuksia kysytystä palvelusta.

Seuraavilla kahdella sivulla olevissa kaavioissa kuvataan vastausten jakaumat erikseen jokaisesta kohdekunnasta (Hyrnsalmi kuva 20, Kuhmo kuva 21, Sotkamo kuva 22, Suomussalmi kuva 23). Kaavioissa palkkien sinisen sävyt kuvaavat tyytyväisyyttä, keltainen neutraalia arviota, punaisen sävyt tyytymättömyyttä ja vihreä sitä osaa vastanneista, jotka eivät olleet käyttäneen kyseistä palvelua.

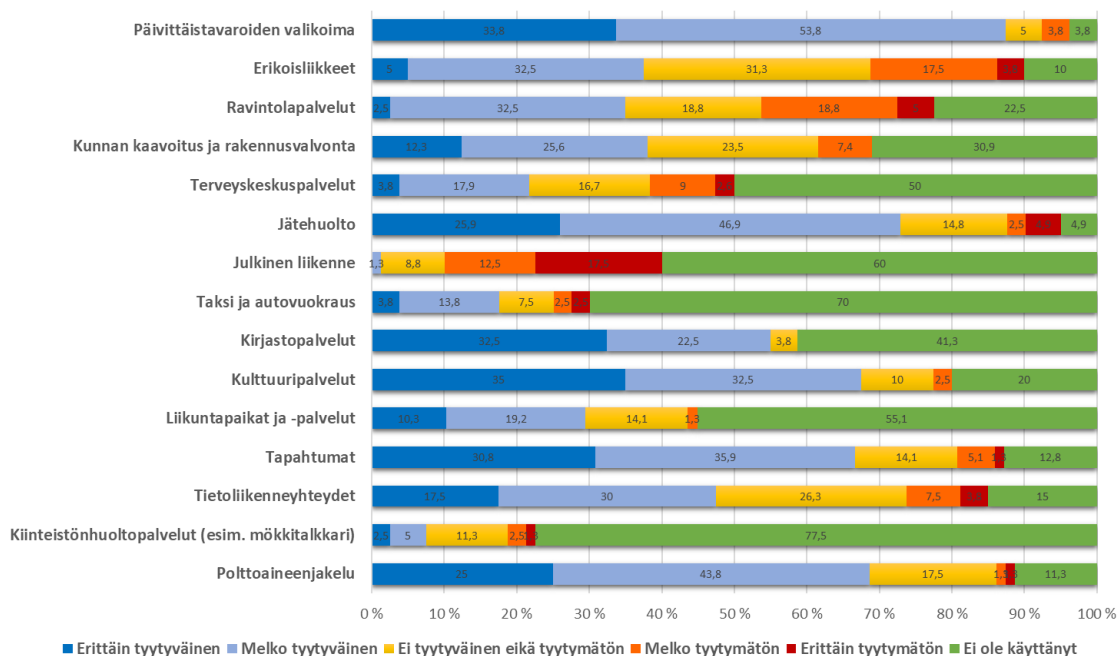
Yleinen, kaikkia kohdekuntia koskeva havainto on palvelujen käytössä (eli palkkien vihreissä osissa) olevat säännönmukaisuudet. Kyselylomakkeessa listatuista palveluista ulkokuntalaisten vapaa-ajanasukkaiden tyypillisimmin käyttämiä ovat päivittäistavarakaupat, jätehuolto, erikoisliikkeet, polttoaineenjakelu, tietoliikenneyhteydet ja tapahtumat. Vähäisimmälle käytölle jääviä palveluita ovat useimmiten kiinteistönhuoltopalvelut, taksi ja autovuokraus, julkinen liikenne, terveyskeskuspalvelut, kirjastopalvelut sekä liikuntapaikat ja -palvelut.

Palveluihin tyytyväisyyden suhteen yleisenä havaintona on kaikille kohdekunnille tyypillinen tyytymättömyys julkisen liikenteen palveluihin. Tyypillistä on myös korkealle tasolle yltävä tyytyväisyys päivittäistavaroiden valikoimiin. Kattavasti yksityiskohtiin menemättä kuntien välisistä eroista voidaan tehdä esimerkiksi seuraavia nostoja:

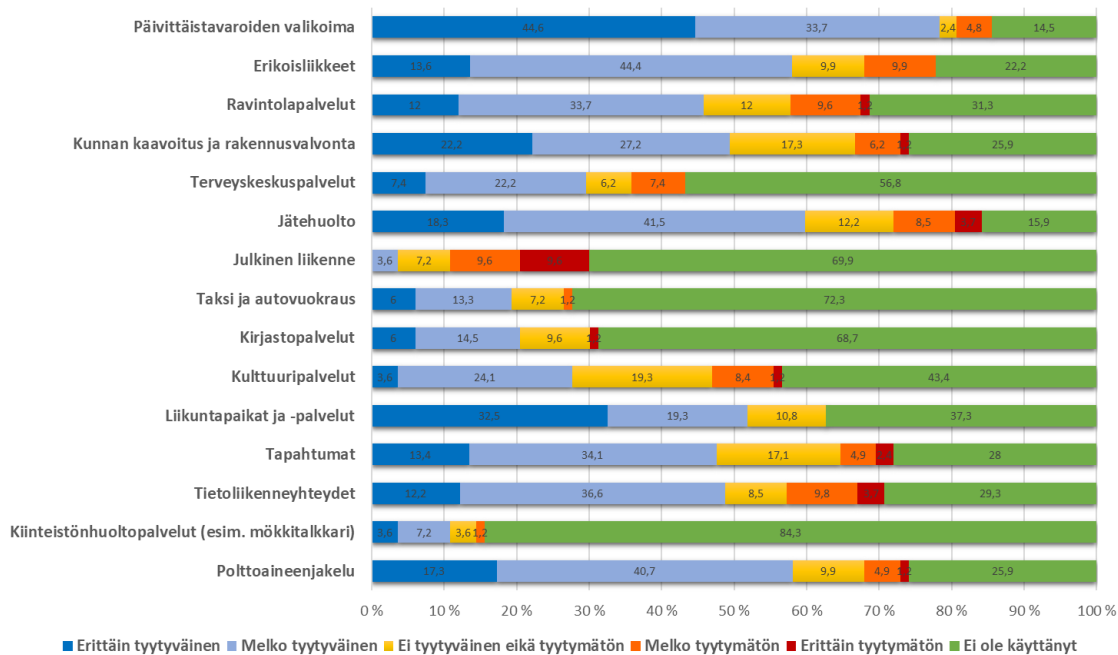
- Tyytyväisyys erikoisliikkeiden palveluihin jakaa mielipiteitä Hyrnsalmella kuten myös Kuhmossa ja Suomussalmella. Poikkeuksena on Sotkamo, jonka erikoisliikkeiden palveluihin ollaan enimmäkseen tyytyväisiä.
- Sotkamon ja Suomussalmen ravintolapalveluihin ollaan tyytyväisempiä kuin Hyrnsalmen ja Kuhmon ravintolapalveluihin.
- Tyytyväisyys kirjastopalveluihin on Kuhmossa korkeammalla tasolla kuin muissa kohdekunnissa. Kuhmon kirjastopalveluja myös käytetään enemmän kuin muissa kunnissa.
- Tyytyväisyys kulttuuripalveluihin yleensä on Kuhmossa ja Suomussalmella korkeammalla tasolla kuin Hyrnsalmella ja Sotkamossa.
- Tyytyväisyys tapahtumatarjontaan on Kuhmossa korkeammalla tasolla kuin muissa kohdekunnissa.
- Tyytyväisyys liikuntapaikkoihin ja -palveluihin on Sotkamossa korkeammalla tasolla kuin muissa kohdekunnissa.

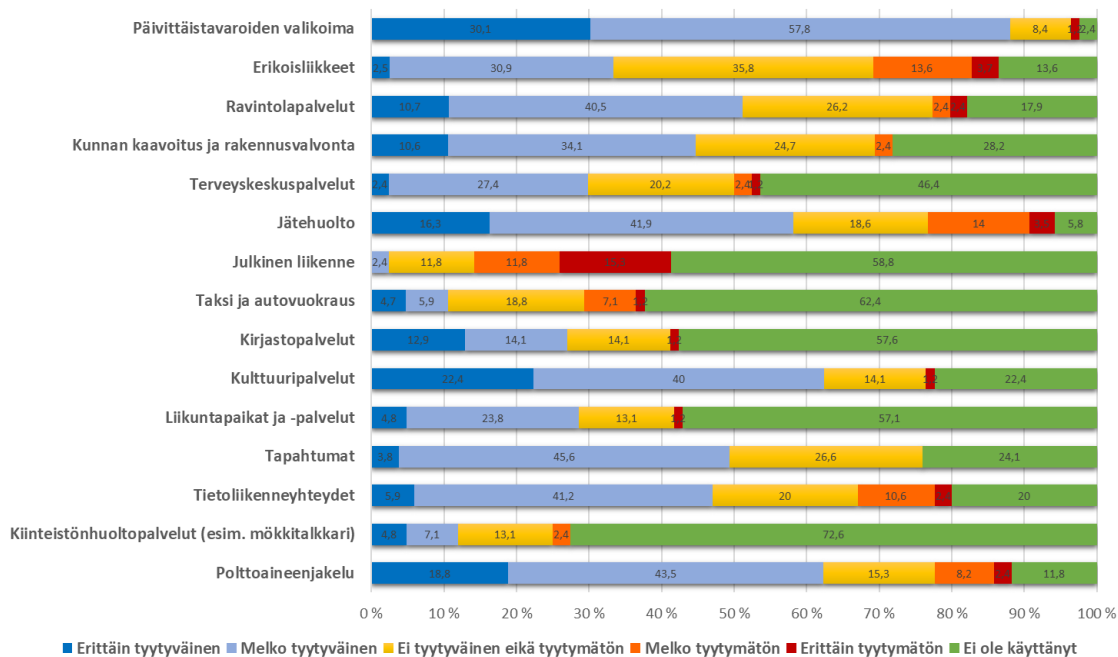
Kuva 20. Hyrynsalmella loma-asunnon omistavien tyytyväisyys Hyrynsalmen palveluihin.

Kuva 21. Kuhmossa loma-asunnon omistavien tyytyväisyys Kuhmon palveluihin.

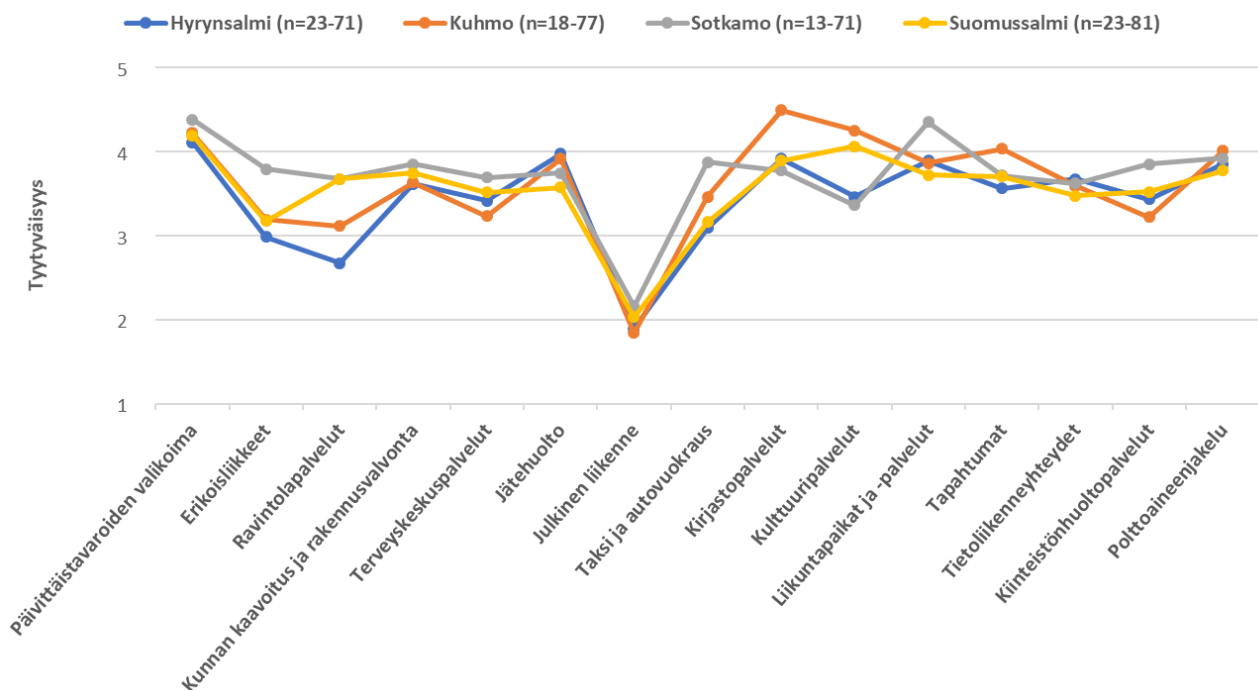
Kuva 22. Sotkamossa loma-asunnon omistavien tyytyväisyys Sotkamon palveluihin.

Kuva 23. Suomussalmella loma-asunnon omistavien tyytyväisyys Suomussalmen palveluihin.

Käsitystä palveluihin tyytyväisyydestä täydentää vielä kuva 24, johon on laskettu tyytyväisyyden keskiarvot ilman, että mukana on 'en ole käyttänyt' -vastauksia. Kaaviosta nähdään, että tyytyväisyyden keskiarvot sijoittuvat yleensä enemmän tai vähemmän neutraalin paremmalle puolelle. Poikkeuksina ovat kaikissa kohdekunnissa ilmenevä tyytymättömyys julkisia liikenneyhteyksiä kohtaan sekä Hyrynsalmen osalta tyytymättömyyden puolelle kallistuvat keskiarvot koskien ravintolapalveluja ja erikoisliikkeiden palveluja. Parhaat yksittäiset tyytyväisyyden keskiarvot saivat osakseen Kuhmon kirjastopalvelut sekä Sotkamon päivittäistavara-kaupat ja liikuntapalvelut.

Kaaviota tulkittaessa on huomioitava, että kun 'en ole käyttänyt' -vastaukset ovat poissa laskuista, tyytyväisyyden tasoa arvioineiden määrät jäävät joidenkin palvelujen kohdalla kovin pieniksi. Kaikissa kohdekunnissa vähiten arvioituja palveluja ovat kiinteistönhuoltopalvelut, joissa havaintomäärät vaihtelevat kohdekunnittain välillä 13-23. Eniten arvioituja palveluja ovat päivittäistavarakaupat, joiden arvioinneissa havaintomäärän vaihteluväli on 71-81.

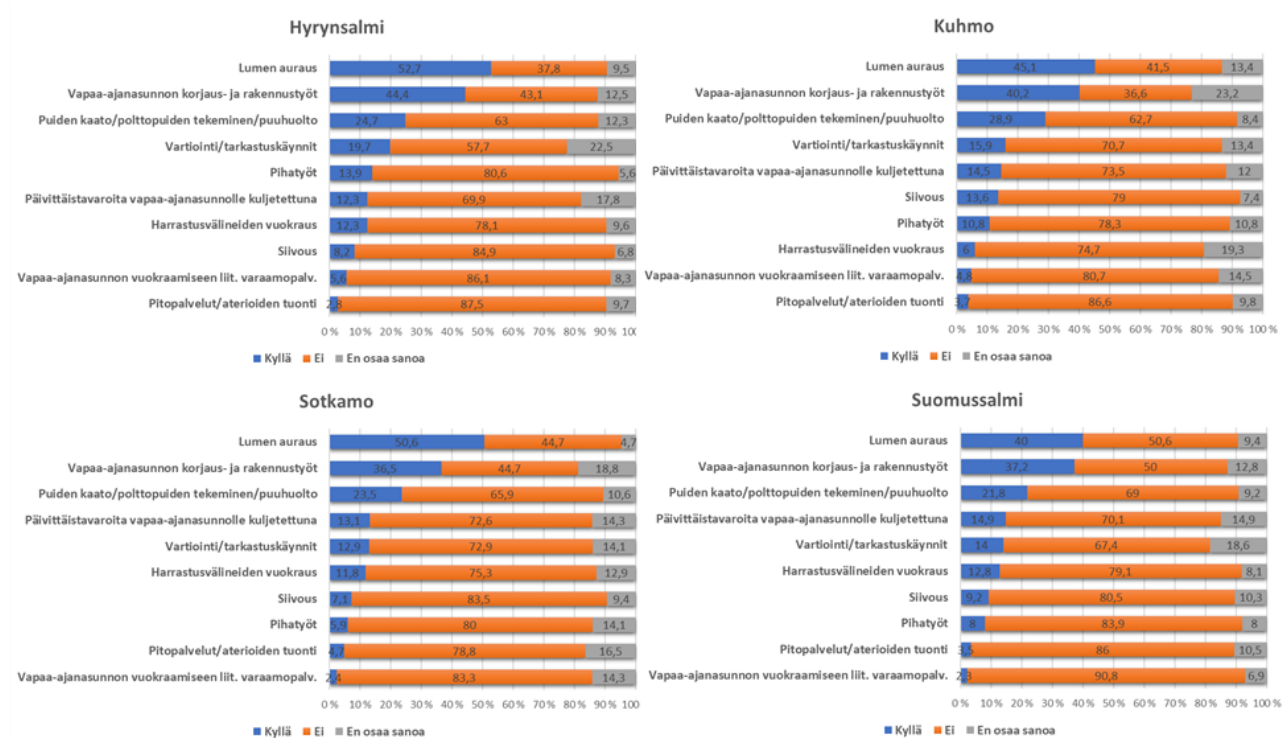

Kuva 24. Ulkokuntalaisten loma-asunnon omistajien tyytyväisyys loma-asunnon sijaintikunnan palveluihin keskiarvoilla mitattuna. Laskennassa ei ole huomioitu 'en ole käyttänyt' -vastauksia.

Palveluihin tyytyväisyyden lisäksi ulkokuntalaisilta loma-asunnon omistajilta tiedusteltiin kiinnostusta tiettyjen palvelujen ostamiseen vapaa-ajan-asunnon sijaintikunnasta seuraavan viiden vuoden aikana. Kysymyksen vastausjakaumat ovat kunnittain kiinnostuksen mukaisessa järjestyksessä kuvassa 25. Kaavioiden siniset pal-
kit ilmaisevat kiinnostusta palvelujen ostoon, punaiset palkit ostokiinnostuksen puuttumista ja harmaat pal-
kit niiden vastanneiden osuutta, jotka eivät osanneet ottaa kantaa mahdolliseen ostohalukkuuteensa.

Kaaviot osoittavat, että mielenkiinto luetteltujen palvelujen ostamiseen on samankaltaista kaikissa neljässä kunnassa. Eniten ostokiinnostusta on lumenaurauspalveluun, toiseksi eniten loma-asunnon korjaus- ja ra-
kennustöihin ja kolmanneksi eniten puiden kaatoon ja loma-asunnon puuhuoltoon.⁵ Vähiten tarvetta on va-
paa-ajan-asunnon vuokraamiseen liittyviin varaamopalveluihin ja pitopalveluihin.

Yksittäisiä, vastaajien itsensä esille nostamia palvelutarpeita ovat esimerkiksi kaivinkonetyön osto, peräkä-
ryn vuokraus ja Sotkamon osalta venetaksipalvelu.

Kuva 25. Oletteko kiinnostunut ostamaan seuraavia vapaa-ajan-asuntonne käyttöön liittyviä palveluja loma-asuntonne sijaintikunnasta seuraavan viiden vuoden aikana?

⁵ Valtakunnallisen mökkibarometrin tulokset ovat hyvin samankaltaisia. Myös mökkibarometrin mukaan eniten ostokiinnostusta on lumen auraukseen, loma-asunnon korjaus- ja rakennustöihin sekä puiden kaatoon/polttopuiden tekemiseen (Finnish Consulting Group Oy).

8 RAHANKÄYTTÖ VAPAA-AJANASUNNON SIJAITIKUNNASSA

Selvityksen eräs tärkeimmistä tavoitteista on arvioida, paljonko ulkokuntalaiset vapaa-ajanasunnon omistajat käyttävät rahaa loma-asuntonsa sijaintikunnassa eri kulutuskohteisiin ja yhteensä. Rahankäyttökysymykset muotoiltiin Kuoskun, Kauppilan ja Karjalaisen (2014) aiemman tutkimuksen lomakkeen pohjalta.

Kyselylomakkeen rahankäyttöosion aluksi vastaajilta kysyttiin, monenko henkilön mökkikäynneistä aiheutuneita menoja ja rahankäyttöä hänen vastauksensa koskee. Kun eri kohdekuntien vastauksia tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena, yhden henkilön rahankäytön kirjasi 9 prosenttia kysymykseen vastanneista. Kahden henkilön puolesta rahankulutusta arvioi 60 prosenttia, kolmen henkilön 14 prosenttia ja neljän henkilön puolesta 11 prosenttia vastanneista. Maksimissaan yhdessä vastauslomakkeessa summattiin kymmenen henkilön kulutus vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa.

Itse rahankäyttöä kysyttiin seuraavalla kysymyksellä: ”Arvioikaa, kuinka paljon rahaa käytitte alla lueteltuihin menoluokkiin vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnassa vuonna 2018. Rahankäyttö koskee koko vuotta (mukaan ei lasketa matkan aikana kertyneitä kustannuksia vakituiselta asuinpaikkakunnaltanne vapaa-ajanasuntonne sijaintikuntaan).” Kysytyt kulutuskohteet ovat:

- Kahvila- ja ravintolaostokset, sis. huoltoasemien kahvilaostokset
- Ruoka- ja päivittäistavaraostokset (marketit, valintamyymälät, kioskit, Alko)
- Erikoistavaraostokset (apteekki, rauta-, rakennus- ja koneliikkeet)
- Virkistys- ja ohjelmapalvelut (teattereiden, museoiden ja tapahtumien pääsymaksut, huvi- ja teemapuistot, liikuntaharrasteet, ohjelmapalvelut yms.)
- Polttoainekulut ja korjaamopalvelut
- Liikennepalvelut (taksit, paikallisliikenne, autonvuokraus)
- Kiinteistönhoito ja -huolto (mökin remonttityö ja kunnossapitotyö, tiestön auraus ja kunnossapito, vartiointipalvelut yms.) Huom. ei tarvitse eikä koneet/laitteet

Edellisten menoerien lisäksi vastaajaa pyydettiin vielä erikseen laskemaan kulutuskohteille annetut euromäärät yhteen.

Taulukosta 4 ilmenee vastaajien rahankäyttö kaikkineen henkilöä ja vapaa-ajanasuntoa kohti laskettuna. Henkilöä kohti laskettu rahankäyttö on saatu jakamalla lomakkeessa ilmoitettu rahankäyttö yhteensä sillä, kuinka monen henkilön mökkimatkasta aiheutuneita menoja ja rahankäyttöä vastaus koski. Tämän jälkeen vastauskohtaisten jakolaskujen tuloksista laskettiin keskiarvot. Luvut siis kertovat, paljonko vuoden 2018 mökkikäynneillä käytettiin rahaa loma-asunnon sijaintipaikkakunnalla per henkilö.

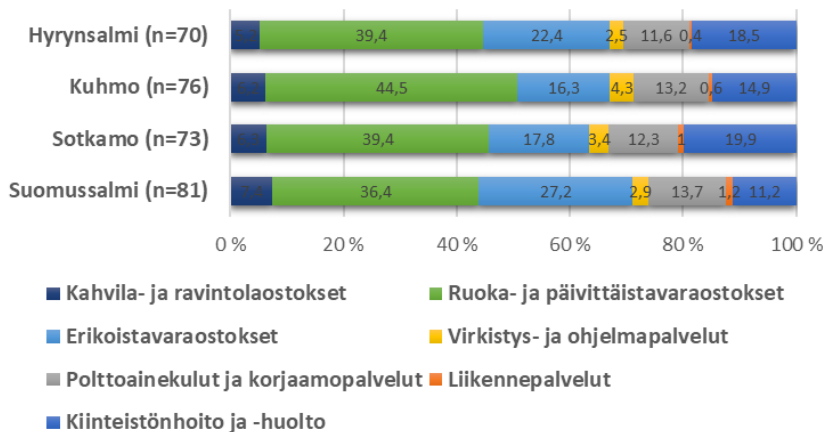
Vapaa-ajanasuntoa kohti laskettu rahankäyttö saatiin kertomalla kokonaisrahankäyttö per henkilö ilmoitetulla keskimääräisellä seuruekoolla ja laskemalla vastauskohtaisten kertolaskujen tuloksista keskiarvot. Näin laskettuna esimerkiksi Hyrynsalmella ulkopaikkakuntalaisen omistama loma-asunto aikaansaa kohdepaikkakunnalle keskimäärin 2559 euroa matkailukulutusta.

Taulukon 4 perusteella henkilöä kohti laskettu matkailukulutus vaihtelee Suomussalmen 883 eurosta/vuosi Sotkamon 1114 euroon/vuosi. Vapaa-ajanasuntoa kohti laskettu matkailukulutus vaihtelee Kuhmon 2146 eurosta/vuosi Sotkamon 2916 euroon/vuosi.

Taulukko 4. Keskimääräinen rahankäyttö vapaa-ajanasunnon sijaintipaikkakunnalla vuonna 2018. Luvuissa mukana arvonlisävero.

Kunta	Henkilöä kohti laskettuna (€, sis. alv)	Vapaa-ajanasuntoa kohti laskettuna (€, sis. alv)	n
Hyrynsalmi	954	2559	69
Kuhmo	980	2146	75
Sotkamo	1114	2916	71
Suomussalmi	883	2462	81

Kuva 26 kertoo rahankäytön jakautumisen kysytyihin kulutuskohteisiin. Kaikissa kohdekunnissa kulutetaan selvästi eniten euroja ruoka-, päivittäis- ja erikoistavaraostoksiin, joiden yhteenlaskettu prosenttiosuus kokonaiskulutuksesta vaihtelee Sotkamon 57 prosentista Suomussalmen 64 prosenttiin. Toisin sanoen rahassa mitattuna matkailullisesta vapaa-ajan asumisesta hyötyy eniten vähittäiskauppa. Kiinteistöhoitoon ja -huoltoon käytetyn rahan osuus kokonaiskulutuksesta on suurin – lähes viidennes – Sotkamossa ja Hyrynsalmella. Polttoaine- ja korjaamokulujen osuus kokonaisrahankäytöstä on kunnasta riippuen luokkaa 12-14 prosenttia. Virkistys- ja ohjelmapalveluihin ja varsinkin liikennepalveluihin käytetään rahaa keskimääräisesti ehkä yllättävänkin niukasti.

Kuva 26. Rahankäytön jakautuminen eri kulutuskohteisiin vuonna 2018. Laskettu arvonlisäveron sisältävästä kulutuksesta.

Edellisten rahankäyttötietojen osalta on huomattava, että lukuihin eivät sisälly uusien vapaa-ajanasuntojen rakentaminen, jätemaksut eivätkä mahdolliset sähkökulut tai yksityistiemaksut. Samoin vapaa-ajanasuntojen ja tonttien kauppa sekä niiden välitystoiminta jäävät huomioimatta. Vapaa-ajanasunnoista maksettavaa kiinteistöveroä lähestytään verotilastojen avulla erikseen Kauppilan (2020a) julkaisussa.

Tuloksia tulkittaessa on otettava niin ikään huomioon, että analyysissä keskitytään vapaa-ajanasuntojen pääasiallisten käyttäjien eli omistajien ja heidän asuntokuntiansa rahankäyttöön. Tällöin matkailukulutuksen laskennan ulkopuolelle voivat tapauskohtaisesti jäädä mahdollisten muiden loma-asunnon käyttäjien kuten vuokralaisten, muun perheen (täysi-ikäiset lapset perheineen) sekä sukulaisten ja tuttavien rahankäyttö (Kauppila 2020a).

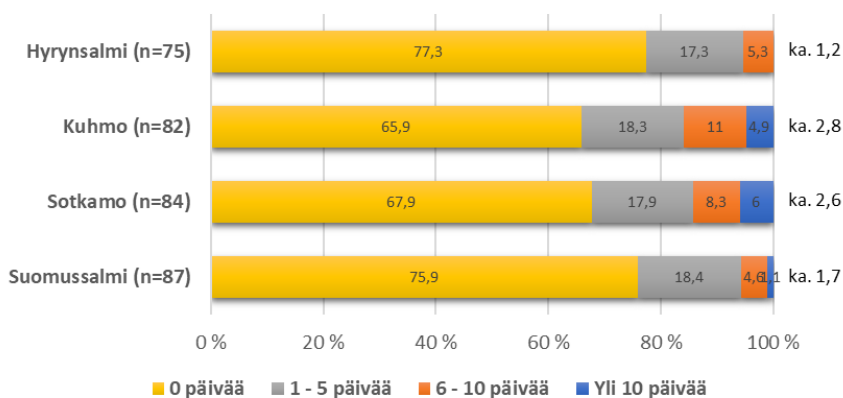
Ulkopaikkakuntalaisten loma-asumisen aikaansaamia talousvaikutuksia tarkastellaan laajemmin Pekka Kauppilan (2020a) julkaisussa *Matkailullisen vapaa-ajanasumisen aluetaloudelliset vaikutukset: Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo ja Suomussalmi*.

9 ETÄTYÖ

Hankkeen tiedonkeruulomakkeessa vastaajilta tiedusteltiin, kuinka monta työpäivää vapaa-ajanasunnolla tai sen sijaintipaikkakunnalla tehtiin etätyötä vuonna 2018. Tavanomaisin vastaus kaikkien kohdekuntien osalta on nolla eli näissä tapauksissa loma-asunnolla ei tehty etätöitä lainkaan. Yleisimmin etätyötä tehtiin Kuhmossa ja Sotkamossa sijaitsevilla vapaa-ajanasunnoilla, molemmissa kunnissa keskiarvolla mitattuna kolme päivää vuodessa (kuva 27). Keskiarvojen suhteen on huomattava, että niiden laskennassa ovat mukana myös 0-päivää -vastaukset. Suurimmat ilmoitetut etätyöpäivien määrät ovat 50, 55 ja 60 päivää vuodessa yhtä loma-asuntoa kohden.

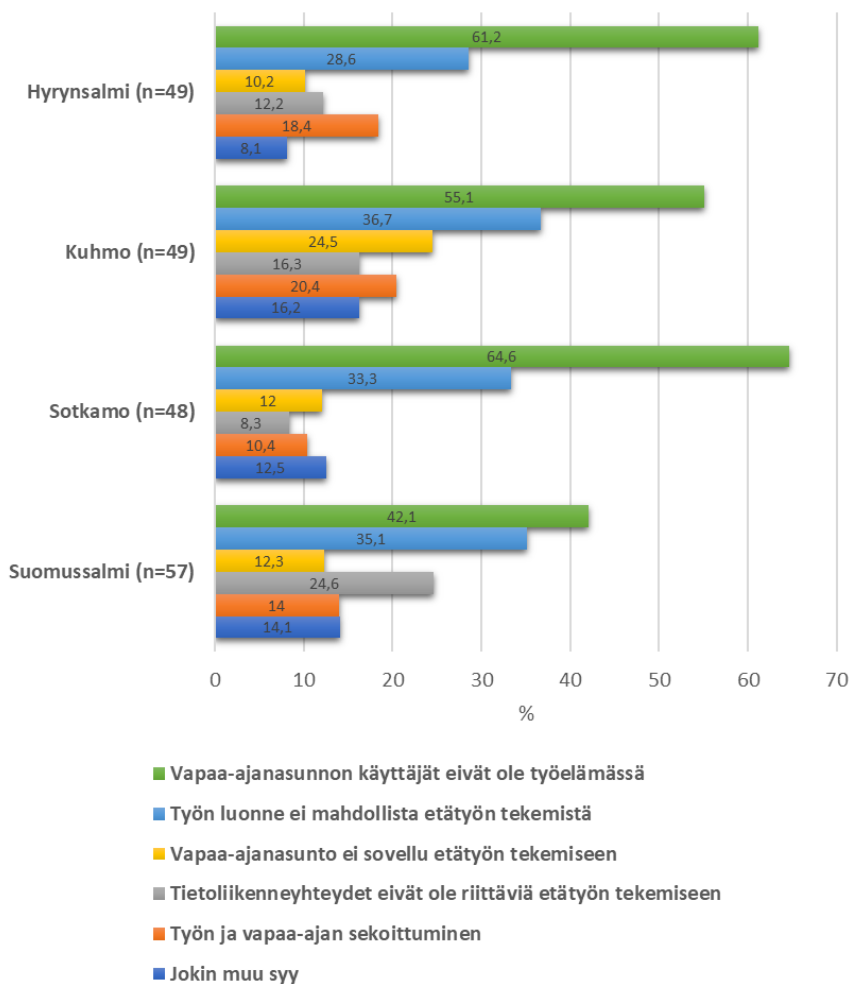
Kuten loma-asuntojen käyttö yleensä, myös etätyön tekeminen painottuu loma-aikojen ja viikonloppujen yhteyteen. Näihin verrattuna päiväkäynneillä tehtävä etätyö on selvästi harvinaisempaa.

Vaikka kysymyksen sanamuoto koskee muitakin loma-asunnon käyttäjiä kuin sen omistajaa, on vastaajan iällä yhteyttä etätyön tekemiseen. Kaikkia neljää kohdekuntaa yhtenä kokonaisuutena tarkasteltaessa etätyötä tehneiden keski-ikä on 56 vuotta ja etätyötä tekemättömien vastaajien 64 vuotta. Vastaajan sosioekonominen aseman suhteen etätyön tekeminen oli yleisintä yrittäjillä, joista 62 prosenttia kertoi tehneensä loma-asunnollaan etätyötä vuonna 2018. Toimihenkilöistä etätyötä oli tehnyt noin joka toinen ja työntekijöistä noin joka kolmas. Myös kolmessatoista prosentissa eläkkeellä olevien vastauksista ilmoitettiin loma-asunnolla tehdyn etätyötä, millä viitataan ehkä muihin kuin vastaajaan / vapaa-ajanasunnon omistajaan, kuten esimerkiksi hänen perheenjäseniinsä.

Kuva 27. Vapaa-ajanasunnolla tehtyjen etätyöpäivien määrä vuonna 2018.

Etätyöpäivien jälkeen vastaajilta tiedusteltiin syitä siihen, miksi loma-asunnolla ei tehty etätyötä vuonna 2018. Kysymys ei luonnollisesti koskenut heitä, joiden vapaa-ajanasunnolla etätyötä oli tehty. Kuvan 28 mukaisesti yleisin syy etätyön tekemättömyyteen on loma-asunnon käyttäjien eläköityminen eli heidän siirtymisensä pois työelämästä. Toiseksi yleisin syy on työn luonne, joka ei mahdollista etätyön tekemistä. Näitä syitä keskimäärin vähemmän merkittäviksi arvioitiin työn ja vapaa-ajan sekoittuminen, riittämättömät tietoliikenneyhteydet sekä loma-asunnon soveltumattomuus etätyöhön. Itse täydennettävässä kohdassa 'Jokin muu syy' etätyön tekemättömyyden täsmennettiin johtuvan esimerkiksi mökin sähköttömyydestä, etätyösopimuksen rajoitteista, liian pitkästä matkasta tai siitä, että "mökillä ollaan lomalla töistä".

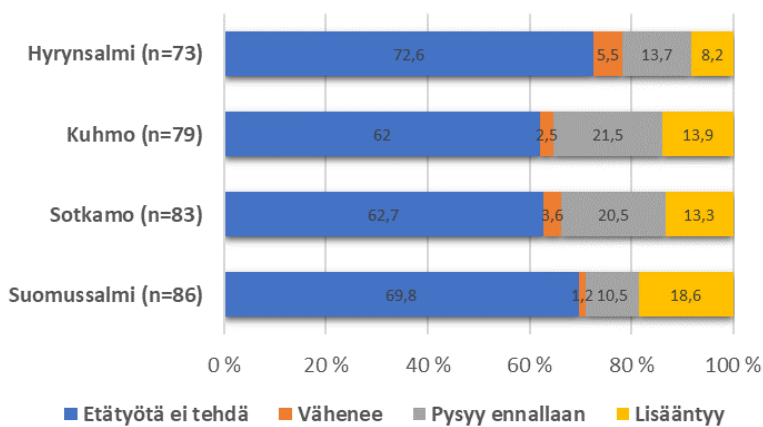

Kuva 28. Suurimmat syyt siihen, että vapaa-ajanasunnolla ei tehty etätyötä vuonna 2018.

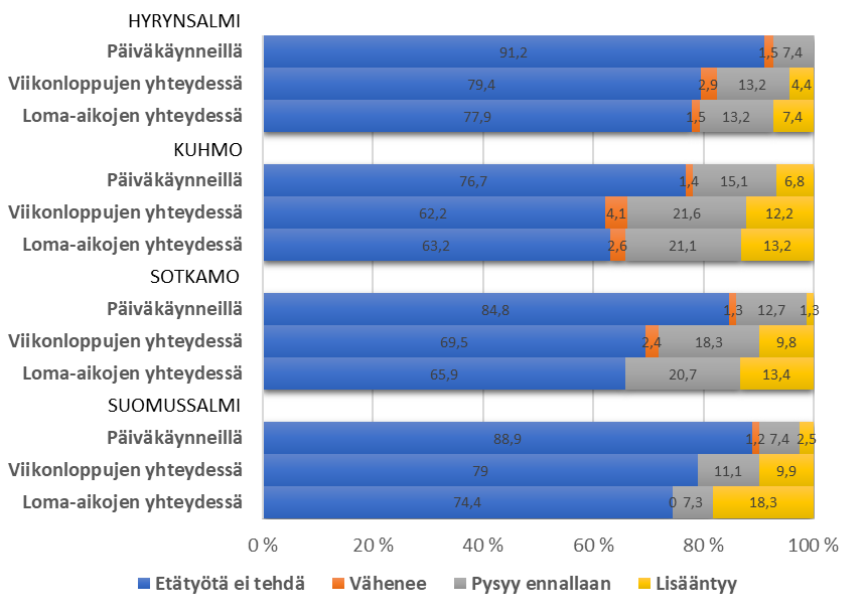
Etätyömahdollisuuksien edistämiseen liittyen loma-asunnon omistajilta kysyttiin, onko joku vapaa-ajanasunnon käyttäjistä kiinnostunut palvelusta, jossa etätyön tekijät voisivat vuokrata aikaveloituksella avokonttori-

tilaa ja tukipalveluja vapaa-ajanasunnon sijaintikunnasta. Ainakin selvitykseen osallistuneilla kiinnostus konttoritilan vuokraukseen vaikuttaa olevan vähäistä. Sotkamossa loma-asunnon omistavista neljä prosenttia ilmaisi kiinnostusta olevan. Muissa kohdekunnissa kiinnostuneiden osuudet ovat tätäkin pienempiä.

Kuva 29 esittää ulkokuntalaisten loma-asunnon omistajien arviot etätyön tekemisen muutoksista seuraavan viiden vuoden aikana. Kaikissa kohdekunnissa etätyön lisääntymistä ennakoivien osuudet ovat suurempia kuin etätyön vähenemistä ennakoivien osuudet. Etätyön yleistymisen koskee loma-aikojen ja viikonloppujen yhteydessä tehtävää etätyötä, päiväkäyneillä tehtävässä etätyössä kasvua ei juuri ole odotettavissa (kuva 30).

Kuva 29. Arviot etätyön tekemisen muuttumisesta seuraavan viiden vuoden aikana.

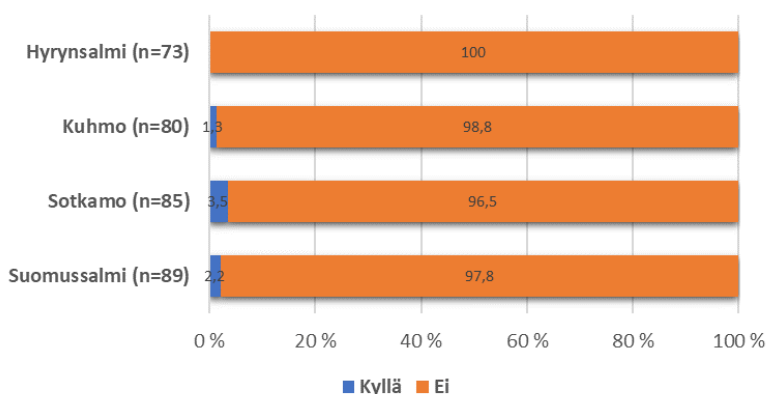

Kuva 30. Arviot etätyön tekemisen muuttumisesta seuraavan viiden vuoden aikana matkatyypeittäin.

10 AIKOMUKSET MUUTTAAPAA-AJANASUNTO VAKITUISEKSI ASUNNOKSI

Ulkopaikkakuntalaisista loma-asunnon omistajista vain harva on aikeissa muuttaa vapaa-ajanasuntonsa vakituisesti asunnoksi seuraavan viiden vuoden aikana. Sotkamossa vapaa-ajanasunnon omistavista neljä prosenttia ennakoivat muuttavansa loma-asuntoonsa viiden vuoden sisällä. Muiden kohdekuntien osalta loma-asunnon vakituisesti asunnoksi muuttavia tai sitä kaavailevia on tätä vähemmän, Hyrynsalmella ei lainkaan. Pysyvää muuttoa vapaa-ajanasuntoon ei nähtävästi kannusta se, että huomattava osa loma-asunnon omistajista on syntyperäisiä kuntalaisia (vrt. kuva 4), joilla voisi kuvitella olevan kiinnostusta paluumuuttaa synnyinkuntaansa.

Kyselyaineistossa vapaa-ajanasuntoonsa muuttoa suunnittelevien määrät ovat niin pieniä, ettei muuttohalukkuutta ole mahdollista hankkeen Kainuun kohdekuntien osalta suhteuttaa vastaajan ikään, asuinalueeseen tai mihinkään muuhunkaan taustamuuttajaan. Pohjois-Pohjanmaan kohdekuntien vastauksissa loma-asuntoonsa muuttoa suunnittelevat ovat keskimääräistä yleisemmin sosioekonomiselta asemaltaan yrittäjiä tai yksityisiä ammatinharjoittajia (Järviluoma 2020).

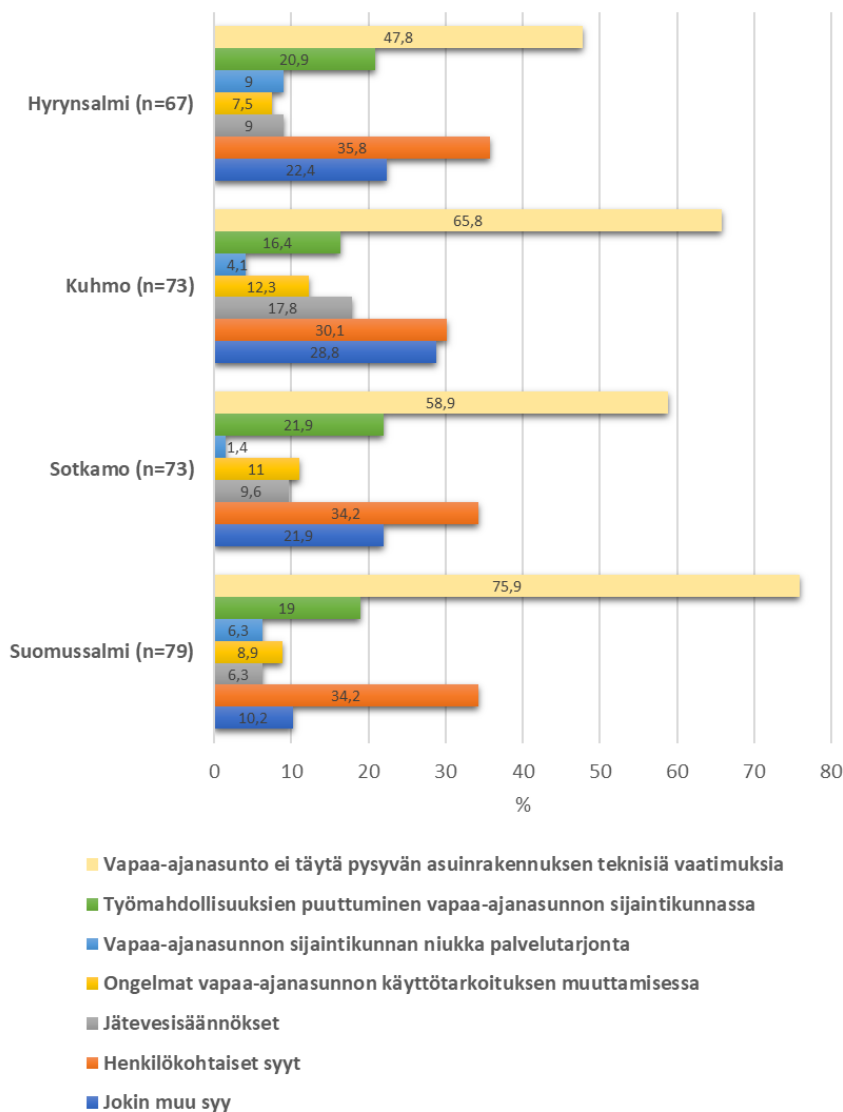

Kuva 31. Ollaanko vapaa-ajanasuntoa muuttamassa vakituisesti asunnoksi seuraavan viiden vuoden aikana?

Vapaa-ajanasunnolle muuton esteistä yleisimpänä pidetään asuinrakennukselle asetettuja teknisiä vaatimuksia, joita vastaajan omistama vapaa-ajanasunto ei täytä. Toisen yleisen muuton esteen muodostavat laajasti ottaen henkilökohtaiset syyt. Pysyvän muuton hidasteina voivat niin ikään olla työmahdollisuuksien puuttuminen mökkipaikkakunnalta, jätevesisäännökset ja ongelmat vapaa-ajanasunnon käyttötarkoituksen muuttamisessa (kuva 32).

Monet vastaajista valitsivat muuton esteitä koskevasta kysymyksestä vastausvaihtoehdon 'Jokin muu syy'. Näiksi muiksi syiksi täsmennettiin esimerkiksi loma-asunnon käyttäjien korkea ikä, terveydenhoitopalvelujen

riittävyden ja saavutettavuuden kyseenalaisuus sekä halu asua lähellä palveluja. Vapaa-ajan asunnon varustetaso, lähinnä verkkosähkön puuttuminen, samoin kuin mökin sijainti saarella tai pitkän, talvella auraamattoman tieosuuden päässä ovat perusteltuja syitä olla harkitsematta kesämökin muuttamista vakituiseksi asunnoksi. Melko useissa vastauksissa tuotiin esille kotiutuminen nykyiseen asuinkuntaan, jossa asuvat myös lapset perheineen sekä ystävät ja tuttavat. Jotkut kertoivat ylipäättään olevansa haluttomia muuttamaan loma-asuntoonsa: kesämökki on kesämökki ja sellaisena pysyy, muuttoon ei ole tarvetta eikä syytä. Yhdellä, ilmeisesti Etelä-Suomessa asuvalla vastaajalla muuton esteenä on kaamos. Eräs vastaaja mainitsi muuton olevan tarpeeton, koska vapaa-ajanasunto sijaitsee lähellä vakituista asuntoa.

Kuva 32. Suurimmat esteet pysyvälle muutolle vapaa-ajanasunnon sijaintikuntaan.

11 YRITTÄMINEN VAPAA-AJANASUNNON SIJAINTIKUNNASSA

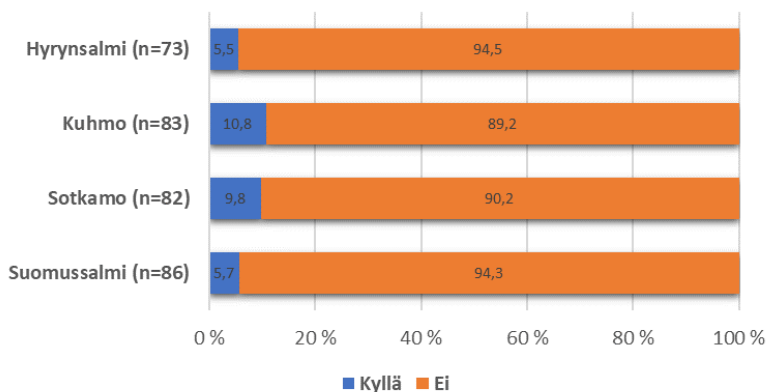
Kyselyyn vastanneista ulkopaikkakuntalaisista loma-asunnon omistajista 6-11 prosenttia ilmaisi vapaa-ajan-asuntonsa käyttäjillä olevan kiinnostusta yritystoiminnan harjoittamiseen mökkikunnassa (kuva 33). Kun vastaajia pyydettiin tarkentamaan, minkä tyyppisestä yritystoiminnasta tällöin mahdollisesti olisi kyse, vastauksissa korostuvat rakennusala ja erityyppinen matkailua palveleva yritystoiminta. Mahdollisen mökkikunnassa harjoitettavan yritystoiminnan toimialat kaikkiensa ovat kunnittain seuraavat:

Hyrnsalmi: rakennusala, hirren höyläys ja sahaus, nettipalvelut.

Kuhmo: rakentaminen, rakennusurakointi, rakennuspalvelut, metsäpalvelut, kaupallinen kalastus, käsitöiden valmistus ja myynti, retriitit, elämysmatkailua huonokuntoisillekin, selviytymiskursseja nuorisolle, eräpalvelut.

Sotkamo: rakennus- ja kiinteistöala, metsätalous, pilkkeiden myynti, mökkitalokkaripalvelut, mökkipalvelut, siivouspalvelut, matkailu, hyvinvointipalvelut, viestintäpalvelut (kahdessa vastauksessa), työnohjaus ja työyhteisökonsultaatiot, vanhusten kotipalvelut.

Suomussalmi: rakennuspalvelut, puusepän työ, entisöinti, metsätalous, kuljetuspalvelut, matkailu- ja luontopalvelut, erilaiset asiantuntijapalvelut.

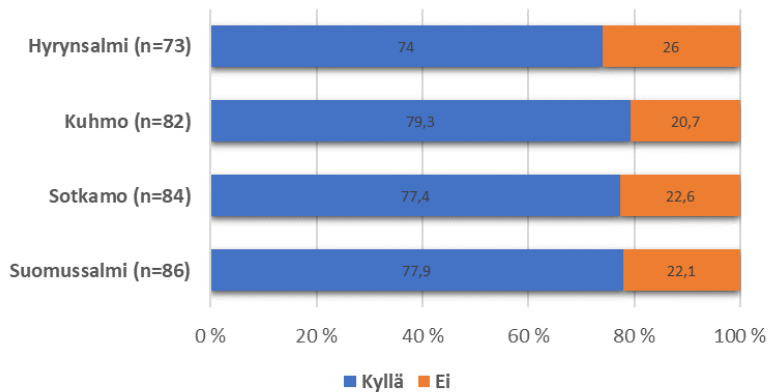
Kuva 33. Onko vapaa-ajanasuntonne käyttäjillä kiinnostusta harjoittaa yritystoimintaa vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnassa?

Vaikka kysymyksen sanamuoto tässäkin tapauksessa koskee muitakin loma-asunnon käyttäjiä kuin sen omistajaa, on vastaajan sosioekonomisella asemalla yhteyttä yritystoiminnasta kiinnostukseen. Kaikkia neljää

kohdekuntaa yhtenä kokonaisuutena tarkasteltaessa havaitaan, että yrittäjänä tai yksityisenä ammatinharjoittajana toimivista lähes joka kolmas ilmaisi kiinnostusta yritystoiminnan harjoittamiseen vakituisen asuinpaikkansa lisäksi myös loma-asunnon sijaintikunnassa. Toimihenkilöissä yritystoiminnasta kiinnostuneita on noin joka kymmenes ja työntekijöistä nelisen prosenttia. Mökkipaikkakunnalla harjoitettavasta yritystoiminnasta kiinnostuneet ovat keski-ikältään noin kahdeksan vuotta nuorempia kuin kyselyyn vastanneet yleensä.

12 VIESTINTÄ

Suurin osa selvitykseen osallistuneista kokee saavansa tarpeeksi tietoa loma-asuntonsa sijaintikunnan asioista ja palveluista. Näiden riittävästi informaatiota saavien osuudet vaihtelevat kunnittain vain vähän, 74 prosentista 79 prosenttiin (kuva 34).

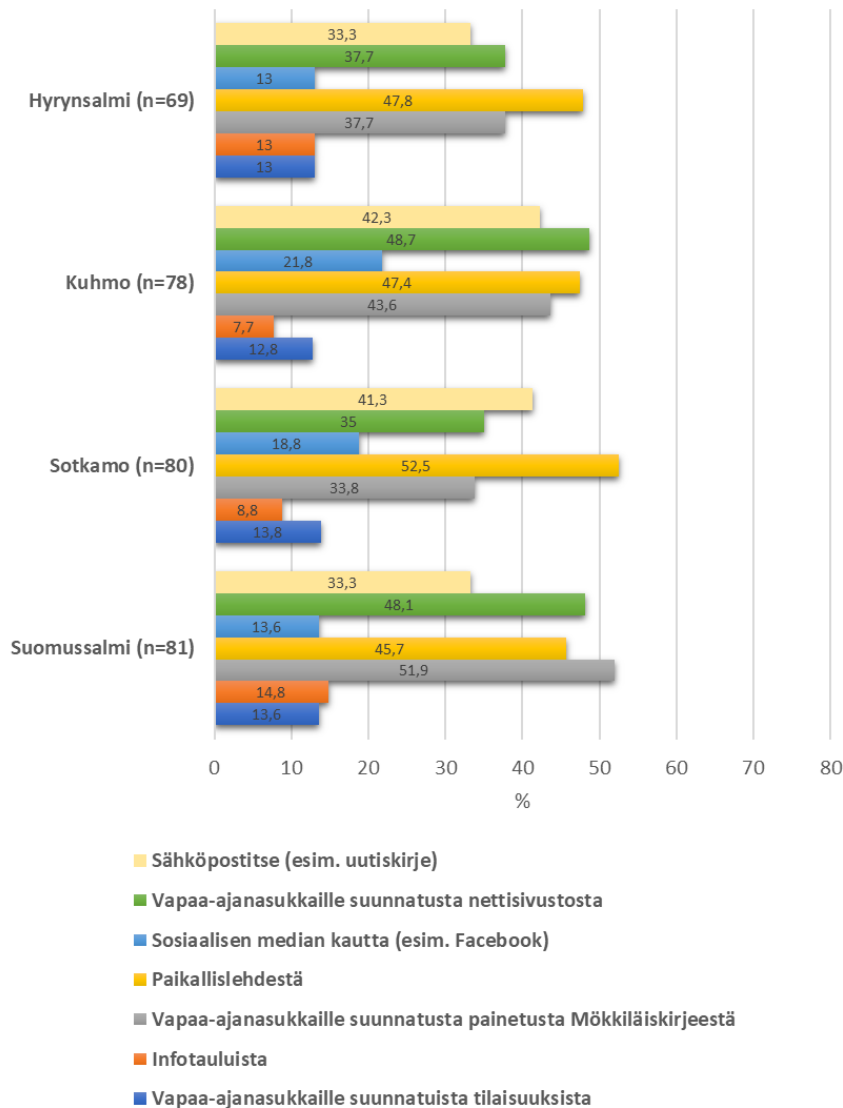
Kuva 34. Saatteko tarpeeksi tietoa vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnasta ja sen palvelutarjonnasta?

Suhteessa taustamuuttujiin arvionsa mukaan kylliksi tietoa saavat vastaajat ovat keskimääräisesti hieman iäkkäämpiä kuin riittämättömästi tietoa saavat vastaajat. Yhteys vastaajan iän ja informaation koetun riittävyyden välillä ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevää. Kokemukseen informaation riittävydestä eivät vaikuta sanottavasti esimerkiksi sosioekonominen asema tai se, onko loma-asunnon sijaintikunta sama kuin vastaajan syntymäkunta.

Tarjolla olevan informaation riittävyyden lisäksi vastaajilta tiedusteltiin avoimella kysymyksellä, mistä asioista he kaipaisivat vielä lisätietoa. Kaikkien neljän kunnan osalta tiedon tarpeissa nousevat esille: 1) tapahtumatarjonta, 2) loma-asukkaiden tyypillisesti tarvitsemat yksityiset palvelut sekä 3) viranomaispalvelut. Näiden lisäksi vastauksissa on muita, edellisiin luokkiin sisältymättömiä yksittäisiä informaatiotarpeita ja kommentteja.⁶

⁶ Tiedon lisätarpeita koskevat vastaukset toimitetaan kokonaisuudessaan hankkeeseen osallistuvien kuntien yhdyshenkilöille.

Vastaajien mielestä loma-asukkaille suunnatun tiedon jakamiseen ovat hyviä välineitä paikallislehti, painettu 'mökkiläiskirje' sekä digitaalisista viestimistä sähköposti ja vapaa-ajanasukkaille räätälöity nettisivusto. Edellisiin verrattuina infotauluja, loma-asujille tarkoitettuja tilaisuuksia ja sosiaalista mediaa ei pidetä yhtä mieltä informaatiokanavina (kuva 35).

Kuva 35. Miten haluaisitte saada tietoa vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnan palveluista ja tapahtumista?

Viestintää sivuten selvitykseen osallistuneilta kysyttiin vielä erikseen, onko heillä mahdollisesti kiinnostusta olla mukana vaikuttamassa mökkiläisten asioihin vapaa-ajanasukasneuvostossa tai mökkiläistoimikunnassa.

Tästä vaikutusmahdollisuudesta kertoi olevansa kiinnostunut kohdekunnasta riippuen 14-18 prosenttia vastanneista. Toiminnasta kiinnostumiseen ei vaikuta sanottavasti vastaajan ikä, yrittäjillä kiinnostus vapaa-ajanasukasneuvostossa toimimiseen vaikuttaisi olevan hieman keskimääräistä yleisempää.

13 KEHITTÄMISEHDOTUKSET LIITTYEN VAPAA-AJAN ASUMISEEN JA MATKAILUUN

Vapaa-ajan asumisen kehittämisehdotukset

Tiedonkeruulomakkeen loppupuolella on kysymys, jossa vastaajia pyydetään kirjaamaan omin sanoin kehittämisehdotuksia vapaa-ajan asumisen edistämiseen. Tarkasteltaessa kyselyaineistoa kokonaisuudessaan kiinnittämättä huomiota kuntakohtaisiin eroihin ja spesialiteetteihin, kehittämisehdotuksissa ja kommentteissa nostetaan esille usein jätehuolto (mm. jäteastioiden tyhjennys useammin, lajittelu myös muoville, pienmetallille ja biojätteelle, lajitteluohjeistus), viestintä (mm. lista tai palveluportaali eri palveluntarjoajista, kunnan nettipalvelut, tietoa tapahtumista, luontokohteista, aktiviteeteista ja kalastusluvista) sekä erilaiset palvelutarpeet (mm. kauppa-auto, kyläkaupan säilyminen, polttoaineen ja postin jakelu, mökkitalokkaripalvelut, tietoliikenneyhteydet, ravintolapalvelut, terveyspalvelut, paikallisliikenne). Niin ikään puuttuva vedenotopiste ja puutteelliseksi katsottu tiestön kunnossapito mainitaan useissa vastauksissa. Usein painotetaan lisäksi luontoarvojen, luonnonrauhan, vesistöjen tilan ja maiseman merkitystä, jota uhkaavina pidetään joidenkin kuntien osalta kaivostoimintaa, metsätaloutta tai tuulivoimaloita. Palautetta saavat osakseen myös vapaa-ajan asumisen taloudelliset rasitteet (mm. kiinteistövero, sähkönsiirtomaksut) sekä kuntien kaavoitus ja rakennuslupamenettelyjen joustamattomuus esimerkiksi muutettaessa loma-asuntoa vakituiseksi asunnoksi. Näiden teemojen lisäksi vastauksissa esitetään lukuisia yksittäisiä parannusehdotuksia ja kommentteja.

Seuraavassa annettuja kehittämisehdotuksia kuvataan kunnittain kiinnittäen huomiota yleisimmin esiin nostettuihin seikkoihin sekä eräisiin yksittäisiin, ehkä laajemminkin hyödynnettävissä oleviin ehdotuksiin. Tekstissä vastauksista suoraan otetut lainaukset ovat kursivilla.⁷ Tuloksia tulkittaessa on huomattava, että tekstissä kuvataan loma-asunnon omistajien julki tuomia kehittämisehdotuksia ottamatta millään tavoin kantaa niiden mahdolliseen toteutettavuuteen. Ilmeistä kuitenkin on, että osaan esitetyistä kehittämisehdotuksista on mahdollista vaikuttaa kunnallisella päätöksenteolla, osaan ei.

Hyrynsalmi

Hyrynsalmen vapaa-ajanasumista koskevissa vastauksissa toivotaan jätehuollon osalta lisää keskitettyjä jätteenkeräyspisteitä (esim. Hallantien risteykseen) ja niiden tiheämpää tyhjennystä kesäaikaan.

⁷ Vastauksissa esitetyt vapaa-ajan asumisen samoin kuin jäljempänä esitetyt matkailun kehittämisehdotukset toimitetaan kokonaisuudessaan hankkeeseen osallistuvien kuntien yhdyshenkilöille. Vastauksissa esille nostettujen mahdollisten puutteiden ja ongelmakohtien todenperäisyyttä ei ole tarkistettu.

Viestinnässä nähdään tarvetta loma-asukkaille suunnatulle tietopankille, *mistä saa apua erilaisiin tilanteisiin: rakentamis- ja remontointipalvelujen yhteystiedot, infoa kalastus-/metsästysluvista ja -paikoista, infoa terveys-/hyvinvointi-/harrastuspalveluista, infoa kunnan kestävän kehityksen suunnitelmista.*

Palvelutarpeiksi vastauksissa mainitaan muun muassa vesipiste, kuntosali, matonpesupaikka, lounaspaikka, enemmän huolto- ja siivouspalveluita, liityntäliikenteen kehittäminen Kajaanin suuntaan sekä koskikalastusmahdollisuuksien kehittäminen. Erästä vastaajaa lainaten: *Pitäisi olla paikka, missä olisi pyykkikone + suihku. Pientä maksua vastaan. Samalla voisi ladata mobiililaitteet (mökillämme ei ole sähköjä).* Tienpitoon liittyen tarvetta nähdään teiden kunnossapidon parantamiseen sekä pyörätien rakentamiseen Hyrynsalmen kirkon luota Salmijärven tien risteykseen.

Muissa kommentteissa esitetään esimerkiksi tuulimyllyjen purkamista ja vesistöjen suojelua. Yksittäisissä vastauksissa Hyrynsalmen – kuten muidenkin kohdekuntien – kehittämis ehdotuksissa huomiota kiinnitetään vapaa-ajan asumisen taloudellisiin rasitteisiin: *Vapaa-ajan asumisenkin epämielikkyyttä ovat lisänneet radikaalisti esim. jätevesilaki velvoitteineen, tarpeettoman suuret sähkönsiirtomaksut ja muut piiloverotuksen ja tulonsiirtojen muodot.*

Kuhmo

Kuhmon osalta jätehuoltoon liittyviä kehittämis ehdotuksia on vain kaksi, joista toisessa ehdotetaan lisää kierätyspisteitä välille Kuhmo-Nurmes ja toisessa sorttiasemalle pidempää aukioloaikaa.

Viestinnän kehittämiseksi Hyrynsalmen tavoin myös Kuhmossa toivomuksena on *opas/luettelo palveluita tarjoavista yrityksistä (esim. löytäisi helposti lähimmän kaivinkoneyrittäjän).* Toinen vastaaja ilmaisee saman asian toivomalla *enemmän tietoa tilapäistöiden tekijöistä (etsinnässä hiekkatien lanausta harjoittava yrittäjä ja raivaussahataitoinen pihatöiden tekijä/ruohonleikkaaja).* Viestinnän kehittämis ehdotuksena on niin ikään loma-asukkaille perustettava oma ryhmä sosiaaliseen mediaan, joka toimisi keskustelufoorumina ja tiedotuskanavana. Erään vastaajan mielestä kunnan markkinointi luontomatkailukohteena yleensä lisää samalla kiinnostusta loma-asunnon hankintaan Kuhmosta: *Luonto- ja kalastusmahdollisuuksia pitäisi mainostaa enemmän valtakunnallisesti. Kuhmossa mainiot mahdollisuudet kalastukseen, metsästykseseen ja luonnossa liikkumiseen. Tämä voisi tuoda lisää (kesä)asukkaita kuten me, jotka tulimme Kuhmoon em. asioiden perässä.*

Palvelujen suhteen toivotaan terveyspalveluiden parempaa saatavuutta, mökkiläisille suunnattujen tapahtumien järjestämistä (kuten nuotioiltoja) sekä kansankahvilan tapaista yhteishenkeä nostattavaa tapaamispaikkaa esimerkiksi torille, jossa olisi lehtiä, ilmoitustaulu, akkujen latauspaikka ynnä muuta loma-asukkailla sopivaa.

Muista kehittämis ehdotuksista mainittakoon erään vastaajan esittämä idea polttopuuhuoltoon: *Mielestäni kannattaisi selvittää, onko paikkakunnalla halukkuutta polttopuiden teossa niin sanotusti vastavuoroisuuteen. Esim. paikkakuntalainen tekisi metsästäni tarvitsemansa polttopuut omakustanteisesti ja saisin osan polttopuista omaan käyttöön.*

Sotkamo

Sotkamon vapaa-ajanasumista koskeissa kehittämis ehdotuksissa ehdotetaan parempia kierrätysmahdollisuuksia jätteille (muovi, bio ym.) ja jätelaatikoiden tiheämpää tyhjennystä kesäaikaan. Vastauksissa korostetaan myös loma-asukkaiden itsensä vastuuta jätteiden lajittelussa. Sotkamon loma-asukkaiden vastauksissa nostetaan esille ympäristöön ja luontoon liittyviä kysymyksiä muutoinkin kiinnittämällä huomiota esimerkiksi vesistöjen laadun ja luonnonrauhan merkitykseen.

Viestintää sivuavissa kehittämis ehdotuksissa Sotkamon vastauksissa toistuu sama kuin Hyrynsalmen ja Kuhmon vastauksissa: *Haja-asutusalueen palveluyrittäjien osoitteet paremmin esille (esim. sähkömies, aurinkopaneeliasiantuntija, lumityöntekijät, kaivinkoneyrittäjät jne.). Näille olisi usein tarvetta.*

Palvelutarpeina mainitaan juomavedenottopaikka, kauppa-auto, venetaksiasema sekä postin jakelun ja julkisen liikenteen parantaminen haja-asutusalueella. Lisäksi ehdotetaan venetsialaisten järjestämistä yhteistyössä ravintoloiden kanssa. Pienten kunnossapitoa peräänkuulutetaan kolmessa eri vastauksessa.

Muissa kehittämis ehdotuksissa otetaan kantaa esimerkiksi kiinteistöverotukseen, mikä on suhteellisen yleinen kommentoinnin aihe hankkeen eri kohdekuntien vastauksissa: *Vapaa-ajanasuntojen kiinteistöveron porrastus. Jos mökki ei kuulu kunnan vesi- ja viemäriverkkoon, niin maksu alempi kuin taajamissa (esim. Vuokatissa kaikki palvelut ja sama kiinteistövero). Missään nimessä haja-asutusalueen kiinteistövero ei saa nostaa!* Yksittäisissä kehittämis ehdotuksissa ehdotetaan niin ikään maisematyöluvan ja suojavaöhykkeiden vaatimista loma-asuntojen läheisten metsien hakkuusuunnitelmiin sekä helpompia menettelytapoja muutettaessa vapaa-ajanasunnon käyttötarkoitus pysyväksi asunnoksi.

Suomussalmi

Suomussalmella vapaa-ajanasunnon omistavien kehittämis ehdotuksissa korostuu jätehuoltoon liittyvät seikat. Aluekeräyspisteille toivotaan enemmän lajittelumahdollisuuksia (mm. muovi, pienmetalli), lyhyempää tyhjennysväliä lomakausien aikana, informaatiota keräyspisteiden sijaintipaikoista sekä selkeitä ohjeita, *mitä eri pönttöihin saa laittaa*.

Jätehuollosta poiketen viestintää koskevia kehittämis ehdotuksia on vähän, vain kaksi kappaletta. Näissä ehdotetaan parempaa tiedotusta terveyspalveluista ja retkeilykohteista.

Suomussalmen osalta palvelutarpeiksi nähdään kyläkauppojen säilyminen, kauppa-auto sekä polttoaineen jakelupiste Juntusrantaan (polttoaineen jakelupisteen lisäksi eräs vastaaja kaipaava Juntusrantaan *kesäkahvila, lääkeseuraa apteekkitavaroille, sähkö/viestintäalan palveluita ja poronlihan myyntiä*). Toiveissa on myös *huoltopalveluja vapaa-ajanasunnolle tuotuna (esim. veneen huolto, jääkaapin korjaus ym.)*, mökkitalokaripalvelu ja kyyditysmahdollisuuksia vanhemmille ihmisille.

Yksittäisissä kehittämis ehdotuksissa esitetään muun muassa hautausmaaseurojen järjestämistä kerran kerrasssa. Eräs Suomussalmella loma-asunnon omistava kuvaa matkailullisen vapaa-ajanasumisen kunnille tuomia hyötyjä seuraavasti:

Kainuu on muuttotappioaluetta mutta kaunista eräluontoa. Vapaa-ajan asumisen ja siten paikallisen yritystoiminnan tukemisen vuoksi kuntien kannattaisi monilla toimilla edistää vapaa-ajan asumista. Itse näen tärkeimpänä tällä hetkellä kaavoituksen ja rakennusluvat eli kuntien kannattaisi tarjota mökkiläisille aktiivista ja sujuvaa positiivista neuvontaa esim. rantasaunan rakentamiseen tms. Palveluasenne tällaisissa asioissa on tärkeää, vaikka se on viranomais toimintaa. Kehotan lähettämään mökkiläisille tietoa, mihin kannattaa ottaa yhteyttä ja milloin, jos haluaa esim. rakentaa tontilleen lisää rakennuksia, ja tarjota paikallisille yrittäjille helppoja mahdollisuuksia kysyjien ja työn tarjoajien kohtaamiseen.

Matkailun kehittämis ehdotukset

Loma-asunnon omistajilta tiedusteltiin avoimella kysymyksellä kehittämis ehdotuksia vapaa-ajan asumisen lisäksi myös kunnan matkailun edistämiseen. Matkailua koskevat kehittämis ehdotukset liittyvät usein matkailumarkkinointiin, tapahtumatarjontaan, luontomatkailun edistämiseen, julkisen liikenteen parantamiseen sekä luontoarvojen ja luonnon matkailullisen vetovoiman säilyttämiseen. Edellisten ohella vastauksissa käsi-

tellään kuntien alueella olevien erityisten matkailukohteiden ja -attraktioiden kehittämistä. Seuraavassa joi-takin nostoja kutakin kuntaa koskevista vastauksista. Tässäkin tapauksessa vastauksista suoraan otetut lai-naukset ovat kursivilla.

Hyrynsalmi

Hyrynsalmella vapaa-ajanasunnon omistavien markkinointia koskevissa ehdotuksissa esitetään matkailuin-foa S-markettiin tai kunnantalolle, esitemateriaalin tuottamista, koskikalastuksen ja hyvien marjastusmahdollisuuksien mainostamista sekä selkeitä retkikarttoja Hyrynsalmen luonnon erilaisiin kohteisiin. Erään vas-taajan mielestä kunta voisi nuorille kesätyöpaikkoja tarjotessaan palkata some-lähettiläitä, jotka kiertäisivät kuntaa ja tekisivät sosiaaliseen mediaan sisältöä muun muassa tapahtumista.

Tapahtumatarjontaan esitetään opastettuja retkiä nähtävyyksiin ja kulttuurikohteisiin. Tapahtumissa on mu-kana myös sosiaalisen kanssakäymisen elementti ja kannuste, mikä ilmenee seuraavasta: *Kesätapahtumia pitää olla, jotta itse kyläläiset kuin vapaa-ajanasujat "tutustuvat" toisiinsa.* Eräs toinenkin vastaaja on sa-moilla linjoilla ehdotuksessaan: *Yhteisiä retkiä kuntalaisten ja yhdistysten kanssa esimerkiksi kesäteattereih-in, Hossaan ja muualle, joista sitten tiedotetaan mökkiläisillekin.*

Liikenteellinen saavutettavuus on matkailun kehittymisen kannalta tärkeää ja sen parantamiseksi ehdotetaan suoraa yöjunayhteyttä Helsingistä Kontiomäelle, kimpptakseja junilta Hyrynsalmelle sekä selkeämpää infoa, *miten esim. Ukkohallan voisi päästä ilman omaa autoa.*

Yksittäisiä ehdotuksia ovat kahviloiden ja ruokapaikkojen lisääminen, polkupyörän vuokrausmahdollisuus, Ukkohallan rinnevalojen parantaminen, muidenkin alueiden kuin Ukkohallan esille nostaminen sekä uusien ja innokkaiden matkailun kehittäjien saaminen vanhojen ahertajien rinnalle (*mm. Kaunislehto, Komulan mylly, Vorlokin reitti, kalastus, sotahistoria, Hallan Ukon saavutukset, vanhat kaivaukset ja asuinpaikat*).

Kuhmo

Kuhmon matkailun kehittämiseen loma-asunnon omistajat ehdottavat lisää markkinointitoimenpiteitä po-tentiaalisille matkailijoille. Markkinoinnissa on aiheellista korostaa *luonnonmukaisuutta, hiljaisuutta ja stres-sivapaata lomaa.* Erästä vastaajaa siteeraten infoa tulee levittää ympäri Suomen ja maailman, sillä *Kuhmossa on Suomen parhaat kalavedet ja hienot erämaat, joet, järvet, kosket ja metsät.*

Matkailupalvelujen kehittämiseen esitetään esimerkiksi vaellus- ja melontareittien lisäämistä, polkupyörien ja suksien vuokraustoimintaa sekä ratsastusmahdollisuuksia kaiken ikäisille. Matkailutapahtumien suhteen

kamarimusiikin ylläpitämistä pidetään tärkeänä. Uusiksi tapahtumiksi ideoidaan Mökki Open Season -tapahtumaa, erä- ja kalatalouteen liittyvää tapahtumaa sekä akan-/ukonhakuiltoja.

Liikenneyhteydet ja saavutettavuus nähdään Kuhmossa monien muiden kuntien tavoin haasteeksi matkailukehitykselle. Vastauksissa pahoitellaan Kontiomäkeen liikennöineen auto-junan loppumista. Eräs vastaaja pohtii vuokra-autojen käyttöä Kajaanin rautatieaseman ja Kuhmon liityntäliikenteessä: *Kajaaniin pääsee junalla jo aika sukkelasti ja kustannustehokkaastikin, mutta sen jälkeen on hankalaa. Kaikilla ei ole autoa ja näin tulee varmaan tulevaisuudessa olemaan entistä enemmän. Voisiko edullisten vuokra-autojen kehittämisessä olla ideoita? Kajaanin matkakeskuksen siirto rautatieasemalle on varmaan hyvä juttu.* Toinen vastaaja toivoo lisää informaatiota Kajaanin ja Kuhmon välisistä bussiyhteyksistä: *Selkeämpää tiedotusta julkisista liikenneyhteyksistä Kajaanin ja Kuhmon välillä! Ymmärrän, että reitillä ei ole montaa vuoroa päivän aikana vähäisen kysynnän vuoksi, mutta jos ainakin olemassa olevista vuoroista saisi helposti tietoa, niin niitä olisi helpompi hyödyntää.*

Muita matkailun kehittämisehdotuksia ovat kaupungin yleisilmeen kohentaminen, torielämän vilkastuttaminen, tiestön kunnossapidosta huolehtiminen sekä kauppojen ja kahvioiden kesäkauden aukioloaikojen pidentäminen. Eräs vastaaja ehdottaa loma-asukkaiden osallistamista matkailun kehittämiseen: *Kehittämiseen voisi esimerkiksi kuntalehdessä tarjota mökkiläisille osallistumismahdollisuuksia, mökkiläisistä löytyy monen alan osaajia.*

Sotkamo

Sotkamon mökinomistajien kehittämisehdotuksissa matkailumarkkinointi ei nouse korostuneesti esille. Yksi konkreettinen ehdotus kuitenkin on: *Ulkokuntalaisille selkeät viitat, mistä mitään löytyy. Satamakahvilan luo selkeä "Tietoa Sotkamosta" -kartta ja palveluesitteitä. Huovisen patsaan kohdalle joku Huovisen sutkaus selkeänä kirjoituksena ja suurena.*

Eräs vastaajista muistuttaa ikääntyvien matkailijoiden huomioon ottamisesta esittäen sloganeiksi *Ilo ikääntyä Sotkamossa!* ja *Senior Sport!* Toinen vastaaja jatkaa samaa teemaa ja ehdottaa iäkkäämpien matkailijoiden huomiointia myös hiihtolatuksen linjauksissa: *Kaipa huonompi- ja normaalikuntoisten, toipilaiden ja iäkkäiden hiihtolatuja, joilla ei olisi vaarallisia laskuja vaaralle, jotta sinne uskaltaisi mennä hiihtämään. Nyt Heikkilän ladulla on vaarallisia laskuja. Vanhemmat ihmiset pelkäävät kaatumisia, motoriiikka ja tasapaino ei ole urheilevien nuorten luokkaa. Tämä porukka osaa kuluttaa ja käyttää palveluja, ja asiakaskuntana heidän tarpeita olisi syytä kuunnella.*

Matkailupalveluissa nähdään tarvetta ravintolatarjonnan monipuolistamiseen. Kahviloiden, kauppojen ja apteekin aukioloon ehdotetaan pidennyksiä erityisesti viikonloppuihin ja iltoihin. Kulttuuritarjonnan osalta ehdotuksina ovat *kulttuurin keskittäminen Sotkamoon (kulttuuritalo)*, teatteriesitysten lisääminen sekä tilaisuudet paikallisiin taiteilijoihin tutustumiseen. Tapahtumiksi ehdotetaan lapsille suunnattuja tapahtumia ja toisaalta *massatapahtumia eritoten sesongin ulkopuolelle* sekä tapahtuman luonteesta riippumatta *parempaa tiedottamista tapahtumatarjonnasta (some, jokin nettisivusto?)*.

Muutamit vastaajista peräänkuuluttavat tiedottamista ja valvontaa kaivosteollisuuden ympäristövaikutuksista. Erään vastaajan mukaan *kaivostoiminta vaikuttaa matkailuun vähentämällä vapaa-ajanasuntojen hankintoja*.

Yksittäisiä kehittämis ehdotuksia ovat vaarojen laella kulkevan kävelyreitit opasteiden selkeyttäminen kansainvälisiä matkailijoita silmällä pitäen, Hiukan hyödyntäminen ja kunnossapito, Nuasjärvi-Oulujärvi -kanava (Kuluntalahdesta Jormuanlahteen entistä puutavaran siirtoreittiä pitkin) sekä veneilymahdollisuuksien tarjoaminen matkailijoille Nuasjärvellä, sillä *turistitkin saattavat haluta päästä järvelle seilaamaan pienellä tai vähän isommalla veneellä, mutta sellaista tarjontaa ei tietääkseni ole*.

Suomussalmi

Markkinoinnin kehittämiseen Suomussalmella loma-asunnon omistavat ehdottavat matkailumainontaa valtakunnallisiin medioihin, lisää Facebook-tiedotusta, kunnan matkailukohteiden keräämistä samaan esitteeseen sekä toritapahtumiin edustusta matkailupalveluista. Torille esitetään myös info-pistettä, josta saa tietoa tapahtumista ja lippuja esimerkiksi kesäteatteriin ja laivaristeilylle. Markkinoinnin osalta tähdennetään vielä messuille osallistumisen tärkeyttä ja siihen liittyen esitetään myös kehittämis ehdotus: *Rotti-Eero erilaisille messuille kertomaan kunnasta karvalakki päässä. Tavoittaa paremmin yleisön kuin perinteinen ständi esitteineen ja karkkeineen*.

Luontomatkailun edistämisessä huomiota kiinnitetään Hossan alueeseen. Erästä vastaajaa lainaten: *Hossa on kunnan helmi kansallispuistoksi tulon jälkeen. Siihen kannatta kunnan nyt panostaa paljon. Nyt on etsikkoaika, kun ihmisiä käy runsaasti niin olisi hyvä pitää alueen kehittämishankkeita päällä, jotta ihmiset näkevät, että Hossaa kehitetään matkailijoiden viihtyvyyden parantamiseksi. Majoitus-/hotellipalveluja lisää. Hossan luontomatkailun lisäksi vastauksissa ehdotetaan kalastusmatkailun kehittämistä kalaportaita rakentamalla sekä tarjoamalla kalastuselämysmatkoja Kiannalle*.

Sinällään jopa erinomaiseksi arvioidun kulttuuritarjonnan osalta yhdessä vastauksessa kysytään *voisiko Suomussalmi olla yhteistyökumppani Kuhmon kamarimusiikkitapahtuman kanssa?* Suomussalmi on tunnettu sotahistoriallisista kohteistaan ja niiden matkailullisen hyödyntämisen edelleen kehittämiseksi eräs vastaajista ehdottaa seuraavaa: *Hyvät kartat muistomerkkien paikoista. Muistomerkkien hyvä huolto ja opasteet sekä selkeät selostustaulut esim. Liekkipatsas ja kirkonkylän ainut sodassa palamatta jäänyt "mökki" kirkon edessä. Tyhjälle koulun tontille katettu tila, jossa kerrotaan Suomussalmen kirkonkylän historia.*

Muita kehittämis ehdotuksia ovat esimerkiksi majoituspalvelujen tarjonnan lisääminen Juntusrannassa, käsi-työmyymälä Oilolan toiminnan jatkaminen, koko perheelle tarkoitettujen ulkoilutapahtumien järjestäminen, latuverkoston kunnosta huolehtiminen, julkisten liikenneyhteyksien parantaminen, vanhojen metsien suo-jelu ja hakkuista pidättäytyminen sekä *autoratoja sinne korpeen.*

14 YHTEENVETO

Raportissa tarkasteltiin ulkopaikkakuntalaisten vapaa-ajan asumista Hyrynsalmella, Kuhmossa, Sotkamossa ja Suomussalmella. Tarkastelu perustuu vapaa-ajanasunnon omistajille vuonna 2018 tehdyn otospohjaisen kyselyn tuloksiin. Selvitys on osa Kajaanin ammattikorkeakoulussa vuosina 2019-2020 toteutettavan VALTO-hankkeen (Vapaa-ajan asumisesta liiketoimintaa) tiedontuotantoa.

Kyselyyn vastanneiden ulkokuntalaisten loma-asunnon omistajien keski-ikä on 62-63 vuotta, mikä on suunnilleen sama kuin Tilastokeskuksen kesämökkilastosta saatava mökinomistajien keski-ikä koko Suomessa vuonna 2018 (63 v.). Kuten vastaajien keski-ikästä voi päätellä, huomattava osa selvitykseen osallistuneista on eläkeläisiä. Eläkeläisten osuus vaihtelee kohdekunnittain 52 prosentista 57 prosenttiin.

Vastaajien asuinkuntien ja asuinmaakuntien osalta kohdekunnat poikkeavat toisistaan. Sotkamossa ja Hyrynsalmella loma-asunnon omistavat vastaajat asuvat yleisimmin Kainuussa ja etenkin Kajaanissa. Kuhmossa sijaitsevien vapaa-ajanasuntojen omistajien asuinmaakunnissa painottuu Uusimaa (erityisesti Helsinki) ja suhteessa muihin kohdekuntiin myös Pohjois-Karjala. Suomussalmen osalta korostuu puolestaan Pohjois-Pohjanmaan ja Oulun merkitys vastaajien nykyisenä asuinalueena.

Etäisyys vakituisealta asunnolta vapaa-ajanasunnolle on keskiarvolla mitattuna suurin Kuhmossa (400 km) ja Suomussalmella (388 km) loma-asunnon omistavilla vastaajilla. Hyrynsalmella vakituisen asunnon ja loma-asunnon keski-etäisyys on 285 kilometriä ja Sotkamossa 249 kilometriä. Välimatkaluokittain Sotkamon loma-asunnoista lähes puolet ja Hyrynsalmen loma-asunnoista yli neljännes sijoittuu päiväkäyntivöhykkeelle alle sadan kilometrin etäisyydelle vakituisesta asunnosta. Kuhmossa ja Suomussalmella päiväkäyntivöhykkeen loma-asuntoja on vain vähän.

Sotkamossa sijaitsevilla loma-asunnoilla käytiin vuonna 2018 keskiarvolla mitattuna 24 kertaa eli useammin kuin muiden kohdekuntien vapaa-ajanasunnoilla. Vähiten käyntikertoja oli Kuhmon ja Suomussalmen vapaa-ajanasunnoilla, joissa kummissakin vierailtiin keskimäärin 11 kertaa vuodessa. Eroja selittää edellä mainittu loma-asuntojen etäisyys vakituisesta asunnosta.

Pisimmät keskiarvolla mitatut viipymät yhtä käyntikertaa kohden ovat Kuhmon (12 päivää) ja Suomussalmen (10 päivää) vapaa-ajanasunnoissa. Sotkamon loma-asunnoissa viipymän keskiarvo on yhdeksän päivää ja Hyrynsalmen loma-asunnoissa seitsemän päivää.

Kyselyaineiston perusteella loma-asunnon etäisyyden, käyntikertojen ja viipymän suhteen yleisenä tendenssinä näyttäisi olevan, että mitä lyhyempi etäisyys vapaa-ajanasunnolta vakituiselle asunnolle on, sitä useammin loma-asunnoilla käydään ja sitä lyhyempiä viipymät yleensä ovat. Kääntäen ilmaistuna mitä pidempi etäisyys vapaa-ajanasunnolta vakituiselle asunnolle on, sitä harvemmin siellä käydään ja sitä pidempiä viipymät yleensä ovat.

Seuraavan viiden vuoden aikana vapaa-ajanasunnolla vietettävän ajan ennakoidaan pysyvän enimmäkseen samalla tasolla kuin nykyäänkin. Kun verrataan lisääntyvän ja vähenevän käytön osuuksia, lisääntyminen on ulkopaikkakuntalaisten loma-asunnon omistajien arvioiden mukaan selvästi yleisempää kuin käytön vähentyminen. Käytön kasvutrendi on nähtävissä kaikissa neljässä kohdekunnassa. Loma-asuntojen käytön ennakoitu lisääntyminen koskee erityisesti loma-aikoina ja viikonloppuina vietettävää aikaa, ei niinkään päiväkäyntejä. Toisena kehityslinjana näyttäisi olevan loma-asuntojen talvi- ja kevätkäytön osuuden hienoinen kasvu eli vapaa-ajanasuntoja käyttö on vuonna 2023 ilmeisesti jossain määrin ympärivuotisempaa kuin mitä se nykyään on.

Ulkopaikkakuntalaisten omistamien loma-asuntojen vuokraus on yleensä vähäistä. Aikomukset loma-asunnon vuokrauksesta seuraavan viiden vuoden aikana viittaavat siihen, että hyvin suurta muutosta ulkopaikkakuntalaisten omistamien loma-asuntojen vuokrauksessa ei ole odotettavissa.

Kyselylomakkeessa listatuista palveluista ulkokuntalaisten vapaa-ajanasukkaiden tyypillisimmin käyttämiä ovat päivittäistavarakaupat, jätehuolto, erikoisliikkeet, polttoaineenjakelu, tietoliikenneyhteydet ja tapahtumat. Vähäisimmälle käytölle jääviä palveluita ovat useimmiten kiinteistönhuoltopalvelut, taksi ja autovuokraus, julkinen liikenne, terveyskeskuspalvelut, kirjastopalvelut sekä liikuntapaikat ja -palvelut. Palveluihin tyytyväisyyden suhteen yleisenä havaintona on kaikille kohdekunnille tyypillinen tyytymättömyys julkisen liikenteen palveluihin. Tyypillistä on myös korkealle tasolle yltävä tyytyväisyys päivittäistavaroiden valikoimiin.

Loma-asumisessa tarvittavista palveluista eniten ostokiinnostusta on lumenaurauspalveluun, toiseksi eniten loma-asunnon korjaus- ja rakennustöihin ja kolmanneksi eniten puiden kaatoon sekä loma-asunnon puuhuoltoon.

Ulkopaikkakuntalaisten rahankäyttö loma-asunnon sijaintikunnassa henkilöä kohti laskettuna vaihtelee Suomussalmen 883 eurosta/vuosi Sotkamon 1114 euroon/vuosi. Vapaa-ajanasuntoa kohti laskettu matkailukulutus vaihtelee Kuhmon 2146 eurosta/vuosi Sotkamon 2916 euroon/vuosi. Kaikissa kohdekunnissa kulutetaan selvästi eniten euroja ruoka-, päivittäis- ja erikoistavaraostoksiin, joiden yhteenlaskettu prosenttiosuus

kokonaiskulutuksesta vaihtelee Sotkamon 57 prosentista Suomussalmen 64 prosenttiin. Toisin sanoen rahassa mitattuna matkailullisesta vapaa-ajan asumisesta hyöttyy eniten vähittäiskauppa.

Vapaa-ajanasunnolla vuonna 2018 tehtyjen etätyöpäivien määrää kysyttäessä tavanomaisin vastaus kaikkien kohdekuntien osalta oli nolla eli näissä tapauksissa loma-asunnolla ei tehty etätöitä lainkaan. Yleisimmin etätöitä tehtiin Kuhmossa ja Sotkamossa sijaitsevilla vapaa-ajanasunnoilla, molemmissa kunnissa keskiarvolla mitattuna kolme päivää vuodessa. Yleisin syy etätyön tekemättömyyteen on loma-asunnon käyttäjien eläköityminen eli heidän siirtymisensä pois työelämästä. Toiseksi yleisin syy on työn luonne, joka ei mahdollista etätyön tekemistä. Seuraavan viiden vuoden aikana vapaa-ajanasunnolla tehtävän etätyön lisääntymistä ennakoivien osuudet ovat suurempia kuin etätyön vähenemistä ennakoivien osuudet. Etätyön yleistyminen koskee loma-aikojen ja viikonloppujen yhteydessä tehtävää etätöitä, päiväkäyneillä tehtävässä etätyössä kasvua ei juuri ole odotettavissa.

Ulkopaikkakuntalaisista loma-asunnon omistajista vain harva on aikeissa muuttaa vapaa-ajanasuntonsa vakituisesti asunnoksi seuraavan viiden vuoden aikana. Vapaa-ajanasunnolle muuton esteistä yleisimpänä pidetään asuinrakennukselle asetettuja teknisiä vaatimuksia, joita vastaajan omistama vapaa-ajanasunto ei täytä. Toisen yleisen muuton esteen muodostavat laajasti ottaen henkilökohtaiset syyt.

Kyselyyn vastanneista ulkopaikkakuntalaisista loma-asunnon omistajista 6-11 prosenttia ilmaisi vapaa-ajanasuntonsa käyttäjillä olevan kiinnostusta yritystoiminnan harjoittamiseen mökkikunnassa. Yleisimmin kiinnostusta on rakennus- ja matkailupalvelualan yritystoimintaan. Loma-asunnon sijaintikunnassa harjoitettava yritystoiminta herättää mielenkiintoa useimmin niissä vastaajissa, jotka toimivat yrittäjänä myös vakituisella asuinpaikkakunnallaan. Muissa sosioekonomisissa ryhmissä kiinnostus yrittäjyyteen on vähäisempää.

Suunnilleen joka neljäs ulkopaikkakuntalainen loma-asunnon omistaja kokee saavansa riittämättömästi tietoa vapaa-ajanasuntonsa sijaintikunnasta ja sen palveluista. Lisätietoa kaivataan erityisesti tapahtumatarjonnasta, loma-asukkaiden tyypillisesti tarvitsemien yksityisten palvelujen tuottajista sekä viranomaispalveluista. Tiedon jakamiseen soveltuvat parhaiten paikallislehti, painettu 'mökkiläiskirje' sekä digitaalisista viestimistä sähköposti ja vapaa-ajanasukille räätälöity nettisivusto.

Vapaa-ajan asumista koskevista kehittämis ehdotuksissa yleisiä teemoja kaikissa neljässä kohdekunnassa näyttäisivät olevan ainakin jätehuolto, viestintä sekä erilaiset palvelutarpeet. Matkailua koskevat kehittämis ehdotukset liittyvät usein matkailumarkkinointiin, tapahtumatarjontaan, luontomatkailun edistämiseen, julkisen liikenteen parantamiseen sekä luontoarvojen ja luonnon matkailullisen vetovoiman säilyttämiseen.

LÄHTEET

- Finnish Consulting Group Oy (2016). *Mökkibarometri 2016*. Saaristoasiain neuvottelukunta, Maa- ja metsätalousministeriö. 46 s. Saatavilla osoitteesta: <https://mmm.fi/documents/1410837/1880296/Mokkibaro-metri%2B2016/7b69ab48-5859-4b55-8dc2-5514cdfa6000> (Viitattu 2.1.2020).
- Järviluoma, J. (2020). Matkailullinen vapaa-ajan asuminen: Kalajoki, Kuusamo, Oulu, Pudasjärvi, Taivalkoski ja Vaala. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 100.
- Järviluoma, J., Kauppila, P. & Keränen, M. (2019). VALTO-hankkeella vapaa-ajanasumisesta liiketoimintaa. Teoksessa Takala, K. & Järviluoma, J. (toim.): *Katsaus Business-osaamisalueen TKI-toimintaan 2019*, 56–67. Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 98. Saatavilla osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7219-50-8> (Viitattu 2.1.2020).
- Kannisto, O. (2019). Henkilökohtainen sähköposti Otto Kannisto/Jari Järviluoma. 4.6.2019.
- Kauppila, P. (2019). Vapaa-ajanasunnot, tila-aika-ulottuvuus ja aluetaloudelliset vaikutukset paikallistaloudella: Näkökulmia vapaa-ajan asumisen kehittämiseen. Teoksessa Takala, K. & Järviluoma, J. (toim.): *Katsaus Business-osaamisalueen TKI-toimintaan 2019*, 68–106. Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 98. Saatavilla osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7219-50-8> (Viitattu 2.1.2020).
- Kauppila, P. (2020a). Matkailullisen vapaa-ajanasumisen aluetaloudelliset vaikutukset: Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo ja Suomussalmi. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 101.
- Kauppila, P. (2020b). Matkailullisen vapaa-ajanasumisen aluetaloudelliset vaikutukset: Kalajoki, Kuusamo, Oulu, Pudasjärvi, Taivalkoski ja Vaala. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 102.
- Kuosku, K., Kauppila, P. & Karjalainen, T.P. (2014). Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset. *Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Tutkimuksia ja selvityksiä* 3/2014. 35 s. Saatavilla osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-303-134-0> (Viitattu 2.1.2020).
- Metsämuuronen, J. (2006). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. 1324 s. Gummerus, Jyväskylä.
- Tilastokeskus (2019a). Rakennukset ja kesämökit 2018. Saatavilla osoitteesta: http://www.stat.fi/til/rakke/2018/rakke_2018_2019-05-21_fi.pdf (Viitattu 2.1.2020).

Tilastokeskus (2019b). Kesämökit omistajan asuinkunnan mukaan 31.12.2018. Erillistilaus Tilastokeskuksen kesämökkitalastosta.

Tilastokeskus (2019c). Käsitteet. Mediaani. Saatavilla osoitteesta: <https://www.stat.fi/meta/kas/medi-aani.html> (Viitattu 2.1.2020).

Tilastokeskus (2019d). Kesämökit 2018. Saatavilla osoitteesta: https://www.stat.fi/til/rakke/2018/rakke_2018_2019-05-21_kat_001_fi.html (Viitattu 2.1.2020).

LIITE 1. Ulkopaikkakuntalaisille vapaa-ajanasunnon omistajille tehdyn kyselyn kyselylomake

VAPAA-AJANASUNTO

1) Missä kunnassa vapaa-ajanasuntonne sijaitsee?

1. Hyrynsalmella	6. Pudasjärvellä
2. Kalajoella	7. Sotkamossa
3. Kuhmossa	8. Suomussalmella
4. Kuusamossa	9. Taivalkoskella
5. Oulussa	10. Vaalassa

2) Montako kilometriä vakituisealta asunnoltanne on vapaa-ajanasunnolle? _____ km

3) Sijaitseeko vapaa-ajanasuntonne ...

1. Haja-asutusalueella
2. Kunta- tai kaupunkitaajamassa
3. Matkailukeskuksessa
4. Muualla, missä? _____

4) Käytetäänkö vapaa-ajanasuntoanne ympärivuotisesti?

1. Kyllä
2. Ei

5) Montako vuodepaikkaa vapaa-ajanasunnossanne ja siihen mahdollisesti liittyvissä lisärakennuksissa (aitta, saunamökki tms.) on? _____ vuodepaikkaa

6) Minä vuonna olette hankkineet vapaa-ajanasuntonne? Vuonna _____

7) Millä tavalla aikoinaan hankitte vapaa-ajanasuntonne?

1. Rakentamalla itse/rakennuttamalla vapaa-ajanasunnon
2. Perimällä vapaa-ajanasunnon
3. Ostamalla vapaa-ajanasunnon
4. Muuten, miten? _____

8) Millainen on vapaa-ajanasuntonne nykyinen omistussuhde?

1. Vapaa-ajanasunnon omistaa yksityinen henkilö (vastaaja/vastaajan perhe)
2. Vapaa-ajanasunnon omistaa perikunta
3. Vapaa-ajanasunnon omistaa tuttavien/ystävien porukka
4. Vapaa-ajanasunnon omistus on yhtiömuotoinen (asunto oy, kiinteistö oy)
5. Muu, mikä? _____

9) Aiotteko seuraavan viiden vuoden aikana ...

(Voitte valita useita vaihtoehtoja)

1. Remontoida vapaa-ajanasuntoanne
2. Laajentaa vapaa-ajanasuntoanne
3. Rakentaa uuden vapaa-ajanasunnon entisen tilalle
4. Siirtää/myydä vapaa-ajanasuntonne perillisille
5. Myydä vapaa-ajanasuntonne vapaille markkinoille
6. Vapaa-ajanasuntoon tai sen omistussuhteisiin ei ole suunniteltu muutoksia

VAPAA-AJANASUNNON KÄYTTÖ

10) Arvioikaa, montako kertaa vapaa-ajanasunnollanne käytiin vuonna 2018? _____ kertaa

(Karkeakin arvio riittää)

11) Arvioikaa, kuinka monta päivää oli keskimääräinen viipymä vapaa-ajanasunnollanne yhtä käyntikertaa kohden vuonna 2018? _____ päivää

(Karkeakin arvio riittää)

12) Arvioikaa, kuinka monta henkilöä keskimäärin kuului vapaa-ajanasunnollanne vierailevaan seurueeseen yhtä käyntikertaa kohden vuonna 2018? _____ henkilöä

(Karkeakin arvio riittää)

13) Ketkä käyttivät vapaa-ajanasuntoanne vuonna 2018?

(Voitte valita useita vaihtoehtoja)

1. Vastaaja/vastaajan perhe
2. Sukulaiset
3. Tuttavat/ystävät
4. Vuokralaiset vapailta markkinoilta

14) Milloin vapaa-ajanasunnollanne vietettiin aikaa vuonna 2018?

(Voitte valita useita vaihtoehtoja)

1. Päiväkäynneillä
2. Viikonloppuisin
3. Loma-aikoina (vuosiloma)

15) Kuinka vapaa-ajanasuntonne käyttö jakautui vuonna 2018?

Talvi (joulu-helmikuu)	_____ prosenttia
Kevät (maalis-toukokuu)	_____ prosenttia
Kesä (kesä-elokuu)	_____ prosenttia
Syksy (syys-marraskuu)	_____ prosenttia
Yhteensä	100 prosenttia

16) Miten arvioitte vapaa-ajanasunnollanne vietetyn ajan muuttuvan seuraavan viiden vuoden kuluessa?

	Lisääntyy	Pysyy ennallaan	Vähenee
Vapaa-ajanasunnolla vietetty aika kaikkiaan	3	2	1
Päiväkäynnit	3	2	1
Viikonloput	3	2	1
Loma-ajat (vuosiloma)	3	2	1

17) Miten arvioitte vapaa-ajanasuntonne käytön jakautuvat seuraavan viiden vuoden aikana?

Talvi (joulu-helmikuu)	_____ prosenttia
Kevät (maalis-toukokuu)	_____ prosenttia
Kesä (kesä-elokuu)	_____ prosenttia
Syksy (syys-marraskuu)	_____ prosenttia
Yhteensä	100 prosenttia

18) Vuokrattiinko vapaa-ajanasuntoanne vuonna 2018?

1. Kyllä
2. Ei

Mikäli vastasitte ei, siirtykään kysymykseen 21.

19) Vuokrattiinko vapaa-ajanasuntoanne ...

1. Omatoimisesti
2. Matkailukeskuksen tai -alueen varaamopalvelun kautta
3. Lomarenkkaan välityksellä
4. Airbnb:n välityksellä
5. Jonkun muun varaamopalvelun kautta, minkä? _____

20) Paljonko olivat vapaa-ajanasunnostanne saadut vuokratulot vuonna 2018?

1. alle 1 000 €
2. 1 001 – 2 000 €
3. 2 001 – 3 000 €
4. 3 001 – 4 000 €
5. yli 4 000 €

21) Aiotaanko vapaa-ajanasuntoanne vuokrata seuraavan viiden vuoden aikana?

1. Kyllä
2. Ei
3. Mahdollisesti, jos _____

VAPAA-AJANASUNNON SIJAINTIKUNNAN PALVELUT**22) Kuinka tyytyväinen olette seuraaviin vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnan palveluihin?**

	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Ei tyytyväinen eikä tyytymätön	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön	En ole käyttänyt
Päivittäistavaroiden valikoima	5	4	3	2	1	x
Erikoisliikkeet	5	4	3	2	1	x
Ravintolapalvelut	5	4	3	2	1	x
Kunnan kaavoitus ja rakennusvalvonta	5	4	3	2	1	x
Terveyskeskuspalvelut	5	4	3	2	1	x
Jätehuolto	5	4	3	2	1	x
Julkinen liikenne	5	4	3	2	1	x
Taksi ja autovuokraus	5	4	3	2	1	x
Kirjastopalvelut	5	4	3	2	1	x
Kulttuuripalvelut	5	4	3	2	1	x
Liikuntapaikat ja liikuntapalvelut	5	4	3	2	1	x
Tapahtumat	5	4	3	2	1	x
Tietoliikenneyhteydet	5	4	3	2	1	x
Kiinteistönhuoltopalvelut (esim. ”mökkitalkkari”)	5	4	3	2	1	x
Polttoaineenjakelu	5	4	3	2	1	x

23) Oletteko kiinnostunut ostamaan seuraavia vapaa-ajanasuntonne käyttöön liittyviä palveluja vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnasta seuraavan viiden vuoden aikana?

	Kyllä	En	En osaa sanoa
Päivittäistavaroita vapaa-ajan asunnolle kuljetettuna	1	2	x
Vapaa-ajanasunnon korjaus- ja rakennustyöt	1	2	x
Puiden kaato / polttopuiden tekeminen / puuhuolto	1	2	x
Vartiointi / tarkastuskäynnit	1	2	x
Siivous	1	2	x
Lumen auraus	1	2	x
Pitopalvelut / aterioiden tuonti	1	2	x
Pihatytöt	1	2	x
Harrastusvälineiden vuokraus	1	2	x
Vapaa-ajanasunnon vuokraamiseen liittyvät varaamopalvelut	1	2	x
Jokin muu, mikä? _____			

KULUTUS VAPAA-AJANASUNNON SIJAINTIKUNNASSA

24) Arvioikaa, kuinka paljon rahaa käytitte alla lueteltuihin menoluokkiin VAPAA-AJANASUNTONNE SIJAINTIKUNNASSA vuonna 2018. Rahankäyttö koskee koko vuotta (mukaan ei lasketa matkan aikana kertyneitä kustannuksia vakitukselta asuinpaikkakunnaltanne vapaa-ajanasuntonne sijaintikuntaan).
(Karkeakin arvio riittää)

Monenko henkilön mökkikäynneistä aiheutuneita menoja ja rahankäyttöä vastauksenne koskevat?

___ hlöä

• Kahvila- ja ravintolaostokset, sis. huoltoasemien kahvilaostokset	_____ euroa / vuosi
• Ruoka- ja päivittäistavaraostokset (marketit, valintamyymälät, kioskit, Alko)	_____ euroa / vuosi
• Erikoistavaraostokset (apteekki, rauta-, rakennus- ja koneliikkeet)	_____ euroa / vuosi
• Virkistys- ja ohjelmapalvelut (teattereiden, museoiden ja tapahtumien pääsymaksut, hui- ja teemapuistot, liikuntaharrasteet, ohjelmapalvelut yms.)	_____ euroa / vuosi
• Polttoainekulut ja korjaamopalvelut	_____ euroa / vuosi
• Liikennepalvelut (taksit, paikallisliikenne, autonvuokraus)	_____ euroa / vuosi
• Kiinteistönhoito ja -huolto (mökin remonttityö ja kunnossapitotyö, tiestön auraus ja kunnossapito, vartiointipalvelut yms.) Huom. ei tarvitseet eikä koneet / laitteet	_____ euroa / vuosi
YHTEENSÄ	_____ euroa / vuosi

ETÄTYÖ

25) Onko joku vapaa-ajanasuntonne käyttäjistä tehnyt etätyötä vapaa-ajanasunnolla tai sen sijaintipaikkakunnalla vuonna 2018?

	Kyllä	Ei
Päiväkäynneillä	1	2
Viikonloppujen yhteydessä (esim. perjantaina ja maanantaina)	1	2
Loma-aikojen yhteydessä (esim. viikko ennen vuosilomaa ja viikko jälkeen vuosiloman)	1	2

Mikäli vastasitte kaikkiin kohtiin ei, siirtykää kysymykseen 27.

26) Kuinka monta työpäivää vapaa-ajanasunnolla tai sen sijaintipaikkakunnalla tehtiin etätyötä vuonna 2018?
_____ työpäivää

Siirtykää kysymykseen 28.

27) Mitkä ovat suurimmat syyt siihen, että vapaa-ajanasunnollanne ei tehty etätyötä vuonna 2018?

(Voitte valita useita vaihtoehtoja)

1. Vapaa-ajanasunnon käyttäjät eivät ole työelämässä
2. Työn luonne ei mahdollista etätyön tekemistä
3. Vapaa-ajanasunto ei sovellu etätyön tekemiseen
4. Tietoliikenneyhteydet eivät ole riittäviä etätyön tekemiseen
5. Vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa ei ole tarjolla työtiloja etätyöskentelyä varten
6. Lasten koulunkäynti
7. Työn ja vapaa-ajan sekoittuminen
8. Työyhteisöstä eristyminen / sosiaalisten kontaktien väheneminen
9. Jokin muu syy, mikä? _____

28) Onko joku vapaa-ajanasuntonne käyttäjistä kiinnostunut palvelusta, jossa etätyön tekijät voisivat vuokrata aikaveloituksella avokonttoritilaa ja siihen liittyviä tukipalveluja vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnasta?

1. Kyllä
2. Ei

29) Miten arvioitte etätyön tekemisen vapaa-ajanasunnollanne muuttuvan seuraavan viiden vuoden aikana?

	Lisääntyy	Pysyy ennallaan	Vähenee	Etätyötä ei tehdä
Etätyön tekeminen kaikkiaan	3	2	1	x
Päiväkäynneillä	3	2	1	x
Viikonloppujen yhteydessä (esim. perjantaina ja maanantaina)	3	2	1	x
Loma-aikojen yhteydessä (esim. viikko ennen vuosilomaa ja viikko jälkeen vuosiloman)	3	2	1	x

MUUTTOHALUKKUUS

30) Ollaanko vapaa-ajanasuntoanne muuttamassa vakituiseksi asunnoksi seuraavan viiden vuoden aikana?

1. Kyllä
2. Ei

Mikäli vastasitte kyllä, siirtykää kysymykseen 32.

31) Mitkä ovat suurimpia esteitä pysyvälle muutolle vapaa-ajanasuntonne sijaintikuntaan?

(Voitte valita useita vaihtoehtoja)

1. Vapaa-ajanasunto ei täytä pysyvän asuinrakennuksen teknisiä vaatimuksia
2. Työmahdollisuuksien puuttuminen vapaa-ajanasunnon sijaintikunnassa
3. Vapaa-ajanasunnon sijaintikunnan niukka palvelutarjonta
4. Vapaa-ajanasunnon sijaintikunnan korkea veroprosentti
5. Ongelmat vapaa-ajanasunnon käyttötarkoituksen muuttamisessa (esim. poikkeamispäätökset)
6. Jätevesisäännökset
7. Henkilökohtaiset syyt
8. Jokin muu syy, mikä? _____

YRITTÄMINEN VAPAA-AJANASUNNON SIJAINNIKUNNASSA

32) Onko vapaa-ajanasuntonne käyttäjillä kiinnostusta harjoittaa yritystoimintaa vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnassa?

(Vapaa-ajanasuntonne vuokrausta ei lasketa yritystoiminnaksi)

1. Kyllä
2. Ei

Mikäli vastasitte ei, siirtykää kysymykseen 34.

33) Minkä tyyppisestä yritystoiminnasta tällöin olisi kyse?

VIESTINTÄ

34) Saatteko tarpeeksi tietoa vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnasta ja sen palvelutarjonnasta?

1. Kyllä
2. Ei

35) Mistä asioista kaipaatte lisää tietoa?

36) Miten haluaisitte saada tietoa vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnan palveluista ja tapahtumista?*(Voitte valita useita vaihtoehtoja)*

1. Sähköpostitse (esim. uutiskirje)
2. Vapaa-ajanasukkaille suunnatusta nettisivustosta
3. Sosiaalisen median kautta (esim. Facebook)
4. Paikallislehdestä
5. Vapaa-ajanasukkaille suunnatusta painetusta Mökkiläiskirjeestä
6. Infotauluista
7. Vapaa-ajanasukkaille suunnatuista tilaisuuksista
8. Jollakin muulla tavalla, miten? _____

37) Tulisiko vapaa-ajanasuntonne sijaintikunnassa olla vapaa-ajanasukasneuvosto/mökkiläistoimikunta mökkiläisten vaikutuskanavana?

1. Kyllä
2. Ei
3. Kunnassa toimii jo vapaa-ajanasukasneuvosto/mökkiläistoimikunta

38) Olisiko Teillä itsellänne kiinnostusta olla mukana vaikuttamassa mökkiläisten asioihin vapaa-ajanasukasneuvostossa tai mökkiläistoimikunnassa?

1. Kyllä
2. Ei

KEHITTÄMISAJATUKSET**39) Mitä kehittämis ehdotuksia Teillä on kunnan vapaa-ajan asumiseen liittyen?****40) Mitä kehittämis ehdotuksia Teillä on kunnan matkailun edistämiseen?**

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT**41) Sukupuoli**

1. Nainen
2. Mies
3. Muu

42) Syntymävuosi _____**43) Vakituinen asuinkunta** _____**44) Syntymäkunta** _____**45) Oletteko ...**

1. Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja
2. Toimihenkilö
3. Työntekijä
4. Opiskelija
5. Eläkeläinen
6. Kotiäiti tai koti-isä
7. Työtön
8. Muu, mikä? _____

46) Kotitaloutenne yhteenlasketut bruttotulot (ei vähennetty veroja) kuukaudessa?

1. alle 1 000 €	6. 5 001 – 6 000 €
2. 1 001 – 2 000 €	7. 6 001 – 7 000 €
3. 2 001 – 3 000 €	8. 7 001 – 8 000 €
4. 3 001 – 4 000 €	9. 8 001 – 9 000 €
5. 4 001 – 5 000 €	10. 9 001 – 10 000 €
	11. yli 10 000 €

KIITOS VASTAUKSISTANNE!

